

KÖNYVTÁRI

FIGYELŐ

P 365 (4)

SZEMLE

TARTALOM

A szakirodalmi ellátás szervezeti és tartalmi kérdései Csehszlovákiában	337-350
A Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (ISO) "Dokumentáció" bizottságának üléséről	351-357
Könyvtári problémák a holland szaksajtó tükrében	358-369
Ujabb könyvek a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban	370-376

1962

KIADJA
A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI
KÖZPONT

8

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

SZEMLE

KIADJA

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT

8. évf.

1962.

8. sz.

MÁRTYÁN Gyula - SZENTMIHÁLYI János

A SZAKIRODALMI ELLÁTÁS SZERVEZETI ÉS TARTALMI KÉRDÉSEI CSEHSZLOVÁKIÁBAN

A KÖNYVTÁRÜGY SZERVEZETE

Csehszlovákiában, éppugy mint Magyarországon, már kialakultak a könyvtári hálózatok szervezetei. Jelenleg a következő hálózatok működnek: 1/ állami tudományos könyvtári; 2/ akadémiai könyvtári; 3/ tanácsi közművelődési könyvtári; 4/ szakszervezeti; 5/ műszaki; 6/ iskolai; 7/ egyetemi; 8/ muzeumi; 9/ egészségügyi; 10/ hadsereg-könyvtári hálózat.

Az állami tudományos könyvtárak között legjelentősebb a prágai Csehszlovák Állami Könyvtár (Státní knihovna ČSSR), mely több nagykönyvtár (Egyetemi Könyvtár, un. Nemzeti Könyvtár, Szláv Könyvtár, Állami Társadalomtudományi Könyvtár) együttesét jelenti, és amelyhez szervesen hozzátartozik a Központi Könyvtárügyi Módszertani Kabinet is. A nemzeti könyvtári komplexum élén egy igazgató áll, de mindegyik könyvtárnak megvan a maga külön igazgatója is.

A prágai Oktatás- és Művelődésügyi Minisztérium szakfelügyeleti funkciói nem operatív tevékenységben tükröződnek. A könyvtári ügyeket a minisztérium népművelési főosztályának keretén belül néhány munkatárs intézi. Jelenleg a tudományos könyvtáraknak nincs előadójuk a prágai minisztériumban, a Szlo-

vák Nemzeti Bizottságon belül működő pozsonyi Oktatás- és Művelődésügyi Hivatalnál pedig csupán egyetlen előadó foglalkozik - más munkaköre mellett - a könyvtárüggyel. A könyvtárak módszertani irányítása a prágai Központi Könyvtárügyi Módszertani Kabinetnek és a mártoni (Martin) Slovenska Matica Módszertani Kabinetjének a feladata. A szakfelügyeletet tulajdonképpen teljes egészében a könyvtári tanácsi szervezet (országos és a közigazgatási egységeknek megfelelő könyvtári tanácsok) látja el. A hálózati szervezés mellett a területi összefogásnak ez a jól működő formája tapasztalataink szerint kitűnően biztosítja a könyvtárak közötti együttműködést. A hálózatok közötti féltékenykedésnek, funkcióvitáknak nyomát sem láttuk. Az együttműködés gyakorlati megvalósulása olyképpen történik, hogy a helyi könyvtári tanács megállapítja a gondozására bízott terület könyvtári igényeit, és gondoskodik arról, hogy valamelyik könyvtár - amely erre a legalkalmasabb - az igényeket kielégítse és megfelelő könyvtári szolgáltatásokat nyújtson.

A tudományos irodalom iránti igényeket elvben az állami tudományos könyvtárak hivatottak kielégíteni. Csehszlovákia ugyszólván minden nagy városában vannak állami tudományos könyvtárak, de akadnak egyes nagyobb városok, mint például České Budějovice, ahol nincs állami tudományos könyvtár, hanem a helyi, nagy tanácsi közművelődési könyvtár látja el a tudományos könyvtár funkcióit, ami gyűjtésében és szolgáltatásaiban is kifejezésre jut.

Az állami tudományos könyvtárak nagy része un. egyetemi könyvtár, ez a típus azonban csak történeti kategória, és csak elnevezésükben tekinthetők ezek a könyvtárak egyetemi könyvtáraknak. Természetesen olvasóik zöme a városban levő egyetem hallgatóiból vagy tanszemélyzetéből kerül ki, de ezek a könyvtárak tulajdonképpen olyan állami könyvtárak, amelyek semmilyen kapcsolatban nincsenek az egyetemmel; így érthető az is, hogy a tanszéki könyvtárak kezelése, állományuk ellenőrzése megoldatlan.

A könyvtári tanácsok munkája rendkívül hatékony. Az országos tanács üléseit gyakran tartja vidéken. Ilyen alkalmakkor a vidék könyvtári ellátottságát és a vidék könyvtárainak munkáját helyszínen vizsgálják meg, és ennek alapján tesznek javaslatot a munka megjavítására. A tanácsok szervezete különbözik a mi Országos Könyvtári és Dokumentációs Tanácsunk szervezetétől: nálunk ugyancsak szakbizottságok végzik az előkészítő munkát, de ezeknek a szakbizottságoknak a tagolása nem a könyvtári munkanemek és szakok szerint történik, hanem hálózatonként. Az Országos Tanácsnak van egy állami tudomá-

nyos könyvtári tagozata, egy tanácsi közművelődési könyvtári tagozata stb. A közös problémákat természetesen együttesen tárgyalják meg.

Ez a tagolódás a prágai Központi Könyvtárügyi Módszertani Kabinet munkájában is megfigyelhető. Vannak olyan kérdések, amelyeket a Kabinet valamennyi hálózat számára kidolgoz, mint például a katalogizálási szabályzat. Egységes továbbá a könyvtárosképzés is, de a különböző könyvtári hálózatok dolgozói részére különleges tanfolyamokat szervez a Kabinet. A Módszertani Kabinetnek a tudományos könyvtárakat érintő munkája még meglehetősen fejletlen. Vezetőjének kijelentése szerint a tudományos könyvtárak nagy igényeket támasztanak a Kabinettel szemben, ezeket azonban még nem tudják kielégíteni. Kéri például a könyvtárközi kölcsönzés szabályozását, a statisztikai nyilvántartási irányelvek kidolgozását. Ezek még nem készültek el. Ilyen vonatkozásban mi előbbre vagyunk. (Előkészületben van azonban a tárgyszókatálogos szerkesztési szabályzatának előkészítése.) A Módszertani Kabinet munkája - annak ellenére, hogy valamennyi hálózat problémáival foglalkozik - súlypontilag inkább a tanácsi közművelődési könyvtárak és a szakszervezeti könyvtárak felé irányul. A műszaki hálózat módszertani problémáival inkább a műszaki könyvtárak módszertani osztályai foglalkoznak.

A Módszertani Kabinet egyik központi feladatának tekinti az ajánló bibliográfiák készítését. Ezért 1963. január elsejével ajánló bibliográfiai osztályt létesít. Az eddigi ajánló bibliográfiai tevékenységgel ugyanis a Kabinet nincs megelégedve.

A könyvtárak erős társadalmi bázisának igazolására és annak illusztrálására, hogy egy járási könyvtári tanács hogyan végzi munkáját, ismeretjük a Trenčsényi Járási Könyvtár tanácsának összetételét. Ez a tanács 10 tagból áll, vezetője egy középiskolai tanár, aki 32 "lektorból" álló segítőgárdát szervezett maga mellé. Ezek a lektorok szakjuknak megfelelően állandóan figyelik az irodalmat, és javaslatot tesznek a könyvtárnak a beszerzésre. Ha valamilyen irodalmi szakkérdésben a könyvtárhoz fordulnak, e könyvtár valamelyik lektor segítségét kéri. A könyvtári tanács tagja ezenkívül a párt propagandistája, az ifjusági szervezet képviselője, a szakszervezeti bizottság egyik tagja, a párt ifjusági osztályának képviselője, a népművelési iskola igazgatója, a járási muzeum igazgatója, a járási művelődési otthon igazgatója, valamint a könyvtár vezetője és módszertani előadója is. Mivel a járási könyvtárak általában minden új cseh és szlovák könyvet megvesznek, a szaklektorok szerepe inkább az ajánló bibliográfiák összeállításában és a szaktanácsadásban válik fontossá.

A könyvtári tanácsok jó munkájának következtében annyira jó a hálózat-
közi együttműködés, hogy a csehszlovák könyvtárosok csodálkoztak, amikor az
együttműködés problémáiról faggattuk őket. Ugyanis a cél a helyi szükségletek
könyvtári kielégítése. Ennek megvalósítása érdekében megteszik a szükséges
intézkedéseket anélkül, hogy "elvileg tisztáznák" az együttműködés módozatait.
Igen jellemző példa erre Pilsen, ahol a Škoda Művek 100 000 kötetes szak-
könyvtára működik. Az állami könyvtár ennek következtében könnyű szívvvel
mond le annak az irodalomnak a gyűjtéséről, ami e szakkönyvtárban amúgy is
megtalálható. A világhírű sörgyáraknak és papirgyáraknak azonban - tekintettel
arra, hogy ezek kisebb telepeken működnek - nincs központi szakkönyvtáruk.
Mi sem természetesebb, minthogy az állami könyvtár a sörgyártással és papir-
gyártással kapcsolatos szakirodalmat az egész világból gyűjti, és így az itteni
állami könyvtár - mely a kolostori könyvtárból alakult ki és alapállománya en-
nek megfelelően teológiai, filozófiai, irodalmi, valamint történelmi művekből áll -
egyben a világ egyik legnagyobb söripari szakkönyvtára is. Az állami könyvtár
azonban nem törekszik arra, hogy az irodalmat értékelő tájékoztató munkát vé-
gezzen e szakterületen, mert magában az iparban fejlett tájékoztatási szervezet
működik. E tájékoztatási szervezet könyvtári bázisa azonban természetesen az
állami könyvtár gyűjteménye.

De az ellátás ilyen jó megszervezése ellenére is hiányzik az együttműkö-
dés sok feltétele Csehszlovákiában: A központi katalógusok rendszere még fej-
letlen; a nemzeti bibliográfia - annak ellenére, hogy annotált - késői megjelené-
se miatt nem alkalmas a könyvtárak gyarapítási munkájának támogatására; a
gyarapítás összehangolása is csak helyi viszonylatokban érvényes stb.

A nemzeti bibliográfiát rendkívül gondosan szerkesztik. Pontosán ellenőr-
zött címleírásokat tartalmaz, és a szakozása is jó. A nemzeti bibliográfia nyom-
tatásban jelenik meg, és - mint említettük - annotált. Az annotációkat az Állami
Könyvtár keretébe tartozó ún. "Nemzeti Könyvtár" bibliográfiai osztályának mun-
katársai készítik, így ezeket szakszempontból nem igen ellenőrzik. A közműve-
lődési könyvtárak nem nagyon veszik igénybe a nemzeti bibliográfiai szolgálta-
tásokat. A Bohemica bibliográfia kizárólag a beszerzett Bohemicák regisztrálá-
sára szolgál, a nemzeti bibliográfiát előállító könyvtár maga nem törekszik a kül-
földi Bohemica-anyag teljes gyűjtésére. Ezt a feladatot az ugyancsak az Állami
Könyvtár keretébe tartozó Szláv Könyvtár látja el, amely viszont a feltárást
nem végzi el. A Bohemicák beszerzése nehezen megy, mert a külföldi követsé-
gek nem nyújtanak segítséget a külföldi csehszlovák vonatkozású anyag beszer-
zéséhez. Ráadásul ezek beszerzésére valutakeretük sincs.

A Nemzeti Könyvtár bibliográfiai osztálya a szolgáltatások megjavítása érdekében gyorsszolgálatot szervezett: a megjelenéstől számított 14 napon belül sokszorosított cédulák formájában értesíti a könyvtárakat az új megjelenésekről. A módszertani kabinet most gyűjti a tapasztalatokat a nemzeti bibliográfia felhasználásáról. A szakemberek véleménye szerint az eddigi annotálási rendszert meg kell változtatni, és rövidebb annotációkat kell adni. A szolgáltatás meggyorsítása érdekében Prágában is kísérleteztek a műszaki példány alapján történő regisztrálással, de a műszaki példány megszerzése Csehszlovákiában is nehézségekbe ütközik. Eddig eredménytelen volt az a törekvés, hogy a megjelenő könyv tartalmazza a Nemzeti Könyvtár által készített katalóguscédulát. Megoldatlan a központi cédulaellátás kérdése is.

Egyébként az említett Szláv Könyvtár egyike Közép-Európa legjelentősebb tudományos könyvtárainak. Gyűjteménye a maga nemében egyedülálló: immár több mint 40 éve rendszeresen végzi a szláv népek nyelvére, történeimére, néprajzára stb. vonatkozó anyag gyűjtését. Könyvtárosai kitűnő szakemberek, ennek következtében az anyag feltárása, a szakmai segítségnyújtás igen magas színvonalu. A szlavisztikával és határterületeivel foglalkozó tudósok könyvtári centruma e könyvtár, és munkatársai büszkén emlegetik, hogy a Szovjetunióból is sok tudományos kutató keresi fel az intézményt.

A Szláv Könyvtár munkája is bizonyítja, hogy a tudományos munka és a könyvtári munka kapcsolata akkor gyümölcsöző, ha a könyvtáros-szaktudós a könyvtár azon anyagának feltárásával és gyarapításával foglalkozik, amely szakterületnek nemcsak mint könyvtáros, hanem mint tudós is művelője.

A tudományos könyvtárak jellegét - mint már említettük - nem csupán a történelmük során kialakult gyűjteményük jellege, hanem a szükségletek is meghatározzák. A tudományos könyvtárak gyűjtőköri elhatárolásával most foglalkoznak Csehszlovákiában. Az állami tudományos könyvtári hálózat és az akadémiai hálózat között nincs együttműködés. Közöttük a gyűjtőköri elhatárolás problémája azon mulik, hogy kap-e 6-8 munkaerőt az Egyetemi Könyvtár a természet-tudományi gyűjtés megszervezése és koordinálása céljából. Nincs megoldva a bibliográfiai koordinálás kérdése sem. Végül megjegyezzük, hogy a folyóiratbeszerzések terén sincs meg a szükséges együttműködés.

A szakkönyvtárak a tudományos és a műszaki tájékoztatás szervezetébe épülnek bele, és az országos központi szakkönyvtárakon kívül önálló szervezettel nem is rendelkeznek. A szakkönyvtárak között meg kell említeni a Könyvtártudományi Szakkönyvtárat is, amely a prágai Központi Könyvtárügyi Módszer-

tani Kabinet mellett működik. Ennek állománya 8000 kötet könyv, aminek a fele a kabinet tulajdona, másik fele az Egyetemi Könyvtaré. A szakkönyvtár 180 folyóiratot járát. (Ez a szakkönyvtár méreteiben kisebb a mi Könyvtártudományi és Módszertani Központunk könyvtártudományi szakkönyvtáránál.)

A MUNKÁSSÁG SZAKIRODALMI ELLÁTÁSA

Annak ellenére, hogy az egyes hálózatok nem határolják el szolgáltatásait, és a helyi szükségleteknek megfelelően építik ki őket, a szakirodalommal való ellátást elsősorban az üzemben belül szervezték meg Csehszlovákiában. A műszaki szakirodalmi ellátás a műszaki propaganda-tevékenység szerves része és kiegészítője. Amikor tehát a munkások szakirodalmi ellátásáról beszélünk, nem hagyhatjuk figyelmen kívül azokat a szervezeti intézkedéseket sem, amelyeket Csehszlovákiában a műszaki propaganda érdekében hoztak. A cél - amelyet nagyban és egészben már meg is valósítottak - az, hogy minden üzemben legyen egy felelős szervezet vagy személy, amely illetve aki a műszaki propaganda minden formájával foglalkozik. Ezt a szervezeti egységet információs pontnak nevezik. Az információs pont kötelessége gondoskodni az üzemben dolgozó munkások szakirodalmi igényeinek kielégítéséről. A helyi adottságoktól függ, hogy ezeket a szakirodalmi igényeket az üzem könyvtárából illetve könyvtárközi kölcsönzés útján elégíti-e ki. A munkások szakirodalmi ellátásából teljes egészben ki van kapcsolva az üzemi szakszervezeti könyvtár, amelynek kizárólag a munkásoknak és az üzem többi dolgozóinak szépirodalommal és ismeretterjesztő irodalommal való ellátása a feladata. Csehszlovákiában elképzelhetetlen, hogy az üzemi műszaki könyvtár elzárkózzék a munkások szakirodalmi ellátásától s ezt a kötelezettséget másra hárítsa. Információs pont minden üzemben van, legalábbis az a cél, hogy legyen. Üzemi szakkönyvtár azonban csak az olyan nagyobb üzemekben található, ahol annak fenntartása gazdaságos. Az üzemi szakkönyvtár minden esetben könyvtár, amely nemcsak papíron létezik, vagy statisztikai adatként szerepel, hanem legalább 2000 kötetes gyűjtemény, amelynek állományába az üzem profiljának megfelelő külföldi és belföldi folyóiratok is tartoznak.

Az információs pont vagy könyvtár nélkül működik, amely esetben a könyvtári bázist az állami könyvtár jelenti számára, vagy együttműködik a szakkönyvtárral. Előfordul, hogy a szakkönyvtáros felel az egész műszaki propagandáért, de lehetséges az is, hogy aktív és passzív dokumentációt végző tá-

jékoztatási szervezetet tartanak fenn, amelynek szerves és elválaszthatatlan része az üzemi szakkönyvtár.

Beszélgetéseink során ugyszólván mindenki hangsúlyozta, hogy a jelenlegi eredményekkel nincsenek megelégedve. A műszaki tájékoztatás főként a műszaki értelmiség felé irányul, tehát nagy szükség van a munkásosztály körében végzendő műszaki propaganda-tevékenység - és ezen belül a műszaki szakkönyvellátás - megjavítására is. A nehézségek Csehszlovákiában is fennállnak, bár lényegesen kisebb mértékben, mint nálunk. Hallottunk például olyan panaszokat, hogy nincs elegendő, a munkások igényeit kielégítő, jól megírt szakkönyv. Megszivlelendő panaszt hallottunk Pozsonyban az Oktatás- és Művelődésügyi Hivatal népművelési osztályának vezetőjétől, aki szerint a magyariakta területek parasztsága számára szükségük volna magyar nyelvű mezőgazdasági szakkönyvekre. A csehszlovák-magyar közös könyvkiadás ilyenek megjelentéséről nem gondoskodik, és magyarországi könyvimportjuk ezekre a könyvekre nem terjed ki.

Az állami hálózat a helyi könyvtári tanácsok segítségével gondoskodik a megfelelő szakkönyvek beszerzéséről. (L. előbb a Trencsényi Járási Könyvtár tanácsának munkájáról mondottakat.) Az ajánló bibliográfiai tevékenység azonban a szakkönyvek népszerűsítését nem segíti elő, amit fel is rónak az ajánló bibliográfiai munka hibájául. E probléma tehát teljesen azonos a mi jelenlegi megoldatlan problémánkkal.

A MŰSZAKI TÁJÉKOZTATÁS SZERVEZETE ÉS HATÉKONYSÁGA

Csehszlovákiában jól átgondolt és hatékony dokumentációs szervezettel ismerkedtünk meg. Alkalmunk volt tevékenységét megfigyelni, és bátran állithatjuk, hogy tanulmányutunk leggazdagabb és legértékesebb tapasztalatait e szervezet működésének megismerése során szereztük. A háromlépcsős műszaki tájékoztatási rendszer kísérletezések, a szerzett tapasztalatok igen gondos leszürése során alakult ki. Az első lépcső a központi tájékoztatás. Ennek szerve az UTEIN (Ústav pro Technické a Ekonomické Informáce = Műszaki és Gazdasági Tájékoztató Intézet), melynek feladata a dokumentációs munka országos módszertani irányítása, a tájékoztató anyag gyűjtése és a felsőbb állami szervezeteknek, az irányító szervezeteknek nyújtott műszaki-gazdasági tájékoztatás, valamint a nyilvánosságra nem kerülő tájékoztatási anyagok gyűjtése és felhasználása. Mivel nem tartozott feladataink közé a központi tájékoztatás szervezetének tanul-

mányozása, és programunk is zsúfolt volt, az UTEIN-t nem látogattuk meg. Működéséről azonban a prágai Állami Műszaki Könyvtár (Státni Technická Knihovná) meglátogatása során képet kaphattunk. A központi tájékoztató intézmény, az UTEIN könyvtári bázisa ugyanis az Állami Műszaki Könyvtár. Ez az állami műszaki fejlesztési bizottság felügyelete alatt áll. Az irodalmat a Műszaki Könyvtár a könyvtári felhasználás szempontjából dolgozza fel, a dokumentációs feldolgozást pedig, mint említettük, az UTEIN végzi az állami vezetőszervek számára, de tárcán feüli szinten. A tárcák tájékoztatását a szakdokumentációs központok, vagyis az ún. második lépcső látja el.

A központi gyűjtemény mellett a központi dokumentáció bázisát képezi még a Szabadalmi Hivatal is, mely a szabadalmakat dolgozza fel. A szabadalmi dokumentáció hatékonyságát az biztosítja, hogy a szabadalmak három példányban kerülnek elosztásra. Egy példány a prágai Állami Műszaki Könyvtárba, egy példány a pozsonyi Műszaki Könyvtárba, egy példány pedig az érdekelt iparági dokumentációs központba kerül. Ugyanez a helyzet a szabványokkal is.

A műszaki tájékoztatással kapcsolatos központi feladat a dokumentációs szakemberek képzése is. A cél az, hogy a műszaki tájékoztatást magas képzettségű szakemberek, irodalmi mérnökök végezzék. A szakemberhiány azonban igen nagy, ezért a dokumentációs szakemberek képzésének a legkülönbözőbb formáit valósították meg. A könyvtárosképző főiskola illetve egyetemi tanszék csak könyvtárosokat képez. A dokumentációs szakemberek, tájékoztatási tisztviselők képzésének feladata az egyes tárcákra hárul, de szükség van központi tanfolyamokra is, hogy a szakemberhiányon enyhíteni lehessen. A továbbképzés legkülönbözőbb formáival ismerkedtünk meg: Van például hároméves levelező tanfolyam. Ez a tanfolyam felerészben szabadalmi ügyvivőket, felerészben dokumentációs szakembereket képez. A közgazdasági főiskolán is van hároméves levelező tanfolyam a tudományos és a műszaki propagandisták és dokumentációs szakemberek számára. A képzés egyik formáját az Állami Műszaki Könyvtár is megvalósította rövidebb, három hónapos tanfolyama keretében, mely hetenként egy tanítási napot tart. E tanfolyam elsősorban gyakorlati jellegű, és a passzív tájékoztatás elvégzésére képesíti a résztvevőket. A tanfolyam alatt a hallgatóknak irodalomkutatásokat kell végezniük, és főleg az irodalomkutatás módszereire oktatják őket.

Szlovákiában a dokumentációs szakemberek képzésének központi formája a prágaihoz hasonló, és vele a pozsonyi Műszaki Könyvtár (Slovenská Technická Knihovňa) hasonló módszerekkel foglalkozik. A prágai Állami Műszaki

Könyvtár ezenkívül módszertani utmutatókat is bocsát ki a jövő évtől kezdve, évente 6 számot. Ez a kiadvány a mi "Műszaki Könyvtárosok Tájékoztatója" c. kiadványsorozatunkhoz fog hasonlítani. A könyvtár által szervezett tanfolyamok közül az alapfoku tanfolyam a műszaki könyvtárosi munkához szükséges minimumot nyújtja, a középfoku tanfolyam a bibliográfiai minimumot, a harmadfoku tanfolyam pedig a tájékoztató és tanácsadói munkához szükséges felsőfoku ismereteket közvetíti. A műszaki könyvtárak és tájékoztató pontok módszertani segítése olyképpen is történik, hogy a módszertani osztály dolgozói az egyes információs pontoknál és információs központokban vizsgálódásokat folytatnak annak felderítésére, hogy melyek az elterjeszhető jó tapasztalatok, milyen a tájékoztató munka színvonala és melyek a legjobb propaganda módszerek.

Azok a szakemberek, akikkel Csehszlovákiában beszélünk, mindnyájan hangsúlyozták, hogy a műszaki irodalom kihasználását mindenképpen elő kell mozdítani, és ezért ebben a munkában nemcsak a műszaki tájékoztatási szervezet dolgozóinak kell részt venniük, hanem a tanácsi könyvtáraknak is, sőt maguknak a műszakiaknak is. Ez a cél sokhelyütt már meg is valósult Csehszlovákiában. Trencsénben a Merina gyárban tett látogatásunk alkalmával meggyőződünk arról, hogy a műszaki irodalom propagandájával megbízott szakkönyvtáros, akinek könyvtára, a tervezőiroda közvetlen közelében van, munkáját a tervezőiroda segítségével végzi. Amennyiben bármilyen szaktájékoztatásra van szüksége, amelyet könyvtára anyagából és a kapott kartotékok segítségével kielégíteni nem tud, segítségért fordul a tervezőiroda mérnökeihez, akik természetes kötelességüknek tartják a könyvtáros tájékoztató munkájának támogatását.

A bibliográfiai tájékoztatás központi megvalósítása nem tartozik a csehszlovák műszaki tájékoztatási szervezet elsőrendű céljai közé. A központi könyvtár nyújt ugyan bibliográfiai tájékoztatást, az UTEIN-től kapott anyagot erre a célra felhasználják, irodalomkutatást is végeznek - hiszen rendelkezésükre áll a második lépcső által feldolgozott anyag -, az irodalomkutatást azonban főleg a második lépcső végzi el. A második lépcső által feldolgozott anyag központilag nem is mindig jól használható, mert a feldolgozást végző kutatóintézetek, üzemek igen gyakran saját szakrendszerük alapján tárják fel az anyagot.

A központi figyelőszolgálat megvalósítására már történtek kísérletek. Egy ideig a központi könyvtárba járó folyóiratok tartalomjegyzékét közölték, azonban ezt a szolgáltatást az érdeklődés hiánya miatt abbahagyták. Nem va-

gyunk azonban bizonyosak abban, hogy a szolgáltatásnak ez a formája valóban nem hatékony, lehet, hogy megvalósítása és terjesztése körül volt a hiba.

Az ajánló bibliográfiák központi előállítása terén nagy nehézségeik vannak. Mind a prágai, de különösen a pozsonyi Műszaki Könyvtárban hangsúlyozták az ajánló bibliográfia nehézségeivel kapcsolatban azt, hogy az ajánló bibliográfiákban szereplő anyag igen gyakran hiányzik a könyvtárakból.

Központi szolgáltatásként említhetjük még a fordítói szolgálatot is, amely mindkét központi műszaki könyvtárban igen kiterjedt.

A cégirodalom gyűjtése is központi feladat Csehszlovákiában. Mind a prágai, mind a pozsonyi központi műszaki könyvtárnak van központi prospektustára. A prágai központi prospektustár már huzamosabb ideje zárva van, a pozsonyi azonban működik, és kitűnő kezdeményezés, hogy a beérkezett új prospektusokból, gyártmányleírásokból havonta egyszer kiállítást rendeznek, bemutatják az új szabadalmakat és szabványokat, sőt a speciális irodalommal kapcsolatban Pozsonyban konzultációt és szaktájékoztatót is nyújtanak.

A műszaki szakirodalmi tájékoztatás gerince az ún. második lépcső. Egy-egy iparág, termelési terület vagy tudományos probléma szakirodalmának feldolgozásáért és a szakirodalomról adott tájékoztatásért egy, a szakágazathoz tartozó szerv (ipari kutatóintézet vagy nagyüzem) felelős. A második lépcső működését Pozsonyban volt alkalmunk behatóan tanulmányozni, ahol a Faipari Kutatóintézetben jártunk.

EGY KUTATÓINTÉZET

SAKIRODALMI TÁJÉKOZTATÁSI MUNKÁJA

A Faipari Kutatóintézet (Státni Drevársky Výskumni Ústav) munkájával való megismerkedés egyben az ún. második lépcső szervezeti felépítését és tartalmi munkáját is megvilágította számunkra.

A körülbelül 200 tagú országos kutatóintézetnek mintegy 20 dolgozója foglalkozik a szakirodalmi tájékoztatással. A 13 000 kötet könyvvel és 360 kurrens folyóirattal rendelkező könyvtárban nemcsak a feldolgozott anyag, hanem az iparág problémáival foglalkozó irodalom teljes gyűjteménye is megtalálható. A könyvtár nem külön egység, hanem szervesen beleépül a dokumentációs osztály munkájába. Az intézet dokumentációs osztálya a szó szoros értelmében feltérképezte a csehszlovák faipart. Pontosán tudja, hogy az egyes üzemeknek mik a tájékoztatási szükségletei, és a faipar egyes ágazatainak meg-

felelően alközpontokat épített ki. Így a prágai Faipari Kutatóintézet a fa gépi feldolgozásával kapcsolatos témákkal foglalkozik, a brünni Butoripari Kutatóintézet a butorgyártással összefüggő kérdéseket kutatja, a Kohinoor Irószergyár laboratóriuma az irószergyártás problémáival, egy sportárugyár a sportszer-, egy hangszergyár pedig a hangszergyártással kapcsolatos ipari kutatást végzi el. A folyóiratoknak és a szakirodalomnak ezt a különleges részét ezek az alközpontok dolgozzák fel, de a feldolgozást a központnak továbbítják, amely gondoskodik annak a feltérképezés alapján való terjesztéséről. Tehát a publikáció és a terjesztés központilag történik.

Ennek következtében a szakirodalmi feldolgozás bázisát nem csupán a központban levő 360 folyóirat, hanem az alközpontok folyóirataival együtt kb. 500 folyóirat képezi. A feldolgozás kiterjed a teljes irodalomra. A folyóiratokon kívül a könyvek, a szabványok, szabadalmak, kutatási jelentések is feltárássá kerülnek. Mint már említettük, a második lépcső - tehát jelen esetben a Faipari Kutatóintézet - megkap minden, faiparral kapcsolatos szabadalmat, de belőlük a feldolgozás után a központ már csak néhányat tart meg magának, a többit ahhoz az üzemhez továbbítja, ahol annak felhasználása várható.

A külföldi dokumentációs szolgáltatásokat, tehát a referáló lapokat, az NDK, Ausztria, Anglia referáló kartonjait saját tájékoztató kartotékjukban dolgozzák fel. A kutatóintézetet érdeklő témáknak van szakember-felelősük, aki az egész irodalmat a saját témája szempontjából figyeli, és az igényeknek megfelelően, tehát nem mechanikusan dolgozza fel. Ha valamelyik témának a feldolgozója olyan publikációval találkozik, amely nem a saját témájához tartozik, figyelmezteti a feldolgozás szükségességére az érdekelt témának a feldolgozóját. A tájékoztatás ugyyszólván valamennyi formáját felhasználják. A középkáderek részére irodalmi szemlét adnak ki, amely általános tájékoztató a faipari szakirodalomban ismertett újonságokról. Ez 200 példányban kerül kiosztásra. Megvalósították az expressz tájékoztatást is, mégpedig abban a formában, hogy csomagolva küldik szét a figyelő cédulákat - melyekhez természetesen szakszerű referátumok tartoznak - valamennyi munkahelyre, tehát a harmadik lépcsőnek; a szabadalmak feldolgozását pedig külön, nagyobb időközökben küldik szét.

Az intézet dokumentációs részlege fordítást természetesen vállal, de csak rendelésre. A fordítást legnagyobbbrészt külső munkatársakkal végeztetik el. A referenseket oly módon választják ki, hogy a referálást nyelvi nehézség ne akadályozhassa.

Szükség szerint témaköri irodalmi szemlét is készítenek. Például igen fon-

tos feladat volt A rádióizotópok felhasználása a faiparban című téma kidolgozása. Ezt az irodalmi szemlét egy intézeti kutató készítette el egy biológus segítségével.

A szakirodalmi tájékoztatás publikálása rendszeresen folyik. A publikációs tevékenységhez tartozik az intézet saját kutatási jelentéseinek közzététele is. A munkásoknak szóló ajánló bibliográfiákat ugyancsak az intézet készíti el. A dokumentációs osztály tehát a következőképpen tagozódik:

1/ A könyvtár felelős a szakirodalom szerzeményezéséért, könyvtári feldolgozásáért (amihez természetesen az osztály többi dolgozója is segítséget nyújt).

2/ A központi feldolgozás a referáló kartonokat állítja elő.

3/ A szabadalmi osztály a szabadalmakat dolgozza fel.

4/ Az irodalom-propaganda osztály gondoskodik a publikálásról (szerkesztőség és kiadóhivatal) és az anyag elterjesztéséről. A szolgáltatásokhoz tartozik a mikrofilm-szolgálat, a kiállítások rendezése, a tolmács-szolgálat és természetesen az irodalomkutatás is. Az osztály 20 dolgozója közül 7 szakember, a többi az adminisztrációval foglalkozik.

A második lépcsőnek ez a szervezése lehetővé teszi, hogy egy iparág szakirodalmi tájékoztatása az adott lehetőségekhez képest ellássa a termelés előtt álló feladatok támogatását, és igen kitűnő eszköze a világszinvonallal való megismerkedésnek is. Az irodalom áradata természetesen nehézségeket okoz, különösen a szabadalmak nagy száma nehezíti a szabadalmak bibliográfiai ellenőrzését. A pozsonyi Kábel- és Szigetelőanyag Kutatóintézet például úgy igyekszik segíteni ezen, hogy nem magukat a szabadalmakat dolgozza fel, hanem a szabadalmi referátumokat veszi nyilvántartásba.

A harmadik lépcső, az információs pont tehát a második lépcsőtől kapott anyag terjesztéséért felelős. Ez a terjesztés azonban nem mechanikusan történik, és nem is csupán egyetlen második lépcső anyagát terjeszti a tájékoztatási egység. Ennek igen érdekes példáját láttuk Trencsénben a Merina Gyapjuárugyárban, amelynek szakkönyvtára a zsolnai Gyapjuipari Kutatóintézet karteit kapja meg. De megkapja a Pamutipari Kutatóintézet tájékoztató anyagát is. Belőle azonban csak azt az anyagot használja fel, amelyre a gyár munkájában szüksége van. Amikor a határterületi anyag beérkezik, abból erős válogatás után kiemeli a saját üzemének dolgozói körében terjesztendő anyagot, a többit nem veszi figyelembe.

Mint már a fentebb elmondottakból is kiderül, előfordulhat, hogy egy tájé-

koztató egység bizonyos témákra vonatkozóan a második lépcsőt jelenti, viszont bizonyos témákra vonatkozóan a harmadik lépcső munkáját végzi el. A pilseni Škoda gyárban például 8-900 fejlesztési feladat van, melynek ellátásához szakirodalmi tájékoztatásra van szükség.

A csaknem 1000 témából azonban a második lépcső szerepét csak 12 témánál látja el a Škoda gyár dokumentációs osztálya. Ennek a 12 témának a feldolgozásáért éppugy felelős, mint a Faipari Kutatóintézet a maga témáinak a feldolgozásáért. A többi témára vonatkozóan pedig az átvevő és a terjesztő szerepét tölti be. Az ilyenfajta nagyüzemekben a tájékoztatás továbbítása a következőképpen történik: a gyárnak 10 üzeme van. Minden üzemben van egy csoport, amely az információ továbbításáért felelős. Ezenkívül az üzemegységeken belül még 30 információs pontot építettek ki, amelynek a kötelessége az ott dolgozók szakirodalmi szükségleteinek figyelemmel kísérése és mindenfajta műszaki propaganda továbbítása hozzájuk. A központi dokumentációs illetve a központi információs iroda - amelynek egyik része a 100 000 kötetes szakkönyvtár - feladata a 12 téma dokumentációs feldolgozása, továbbá az információs pontok összefogása, annak megállapítása, hogy a fejlesztési terv az egyes munkahelyeken milyen dokumentációs szolgáltatásokat követel, és annak felderítése, hogy a világszintnek megfelelő milyen szabadalmak vannak, valamint a fejlesztés megkezdése előtt ennek szabadalmi szempontból való megvizsgálása, hogy ti. megfelelő-e, és hogy milyen dokumentációs szolgáltatásokra van szükség a fejlesztés során. Annál a 12 témánál, amelynél ők töltik be a második lépcső szerepét, ezt a munkát önállóan végzik el, a többinél pedig a megfelelő második lépcsőt kérik fel a kutatásra.

A műszaki tájékoztatásnak ezzel a rendszerével általában meg vannak elégedve. Nem mondhatjuk azonban, hogy a rendszer egész Csehszlovákiában minden iparágban egyformán jól működik. Panaszkodnak a szakemberhiányra és arra, hogy nem mindig tudják a tájékoztatáshoz szükséges anyagot összegyűjteni. A szervezet racionalizálása érdekében állandóan történnek lépések. A munkamegosztást mindinkább ki akarják terjeszteni. Az UTEIN sem nevezhető már teljesen központosított szervnek, mert pl. az UTEIN számára Szlovákiában is történik feldolgozás. Ennek keretében a magyar műszaki irodalmat az UTEIN részére a pozsonyi Műszaki Egyetem Könyvtára dolgozza fel.

A tájékoztatás technikai eszközeivel való ellátás nem nevezhető a legmodernebbnek. A gépesítés terén elmaradtak. Sokszorosító technikájuk eléggé kezdetleges. Xerox-berendezés egész Csehszlovákiában egy sincs. Az adattárolás és adatvisszakeresés gépesítése még szóba sem került.

A könyvtári berendezések tekintetében a mienknél magasabb színvonalat alig volt alkalmunk tapasztalni. Az általánosan elterjedt ujtások közül igen kedvező benyomást tett ránk az a tény, hogy telex készüléke csaknem minden nagy könyvtárnak van, és a könyvtárak egymással telex-összeköttetést tartanak fenn, amelyet sűrűn és jó eredménnyel vesznek igénybe. Ez sok tekintetben pótolja a hiányzó központi nyilvántartásokat. Az állományfeltárás igen hatásos módja az ugyyszólván minden könyvtárban - a betürendes és szakkatalógus mellett - meglévő tárgyszó-katalógus. A katalógus fiókok általában üveglappal fedettek, ami megakadályozza ugyan a cédulák kiemelését, de a fiókban való keresést határozottan nehézkessé teszi.

A közművelődési könyvtárak általában szabadpolcosak. A szabadpolcon levő anyag minőségéről nem volt alkalmunk meggyőződni. A prágai Városi Könyvtárban az idegen nyelvű irodalomból a szabadpolcra kitett anyagot futólag átnéztük; ez nem minden tekintetben mondható reprezentatívnak.

Az olvasók nyilvántartása a másutt is szokásos módon történik. A prágai Állami Műszaki Könyvtár az olvasók nyilvántartására lyukkártyás megoldással kísérletezik. Egy igen tetszetős és igen olcsó (500 Kč) hazai válogató készülék áll itt rendelkezésre.

A nagy tudományos könyvtárak elsősorban elhelyezésük révén keltenek mély benyomást. Ugyyszólván minden meglátogatott tudományos nagykönyvtár történelmi levegőjű műemlék épületben van elhelyezve. A Klementinum csodálatos barokk pompájú termei, a pilseni volt kolostorban elhelyezett tudományos könyvtár, a magyar történelmi emlékekkel telített pozsonyi épület - a reformkori országgyűlések színhelye - olyan környezetet ad a könyvtári tevékenységnek, amelyhez mind az olvasók, mind a könyvtárosok szeretettel ragaszkodnak. A régi műemlék épületek azonban elég gyakran akadályozzák is a korszerű könyvtári munka kialakítását, mert bennük csak korlátozott mértékben hajthatók végre belső átalakítások. A Klementinumban elhelyezett Állami Műszaki Könyvtár és a pilseni könyvtár belső berendezése azonban modernizált.

Az
Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács kiadásában
megjelent
a KÜLFÖLDI TANULMÁNYUTAK 1961
c. gyűjtemény
Kapható a Könyvtárosok Boltjában (Bp. VI. Népköztársaság utja 16.)

BARTA Gábor - LÁZÁR Péter

A NEMZETKÖZI SZABVÁNYÜGYI SZERVEZET
46. Sz. "DOKUMENTÁCIÓ" BIZOTTSÁGÁNAK IX. TELJES ÜLÉSE
(1962. jun. 25-28.)

A Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (ISO) 46. sz. "Dokumentáció" bizottságának IX. teljes ülésén 13 ország képviseltette magát. Megfigyelőként részt vettek az ülésen az UNESCO, a FID és az IFLA képviselői is. A megjelentek száma 42 fő volt.

Az üléseket a Francia Szabványügyi Intézet, az AFNOR rendezésében a Hotel Palais d'Orsay-ban tartották. Az AFNOR az ülések zavartalan, gyors lefolytatásához szükséges személyzetet és eszközöket is biztosította.

Az ülészak napirendjén az alábbi fontosabb nemzetközi szabványajánlások problémáinak megtárgyalása szerepelt: *

- 1./ Bibliográfiai hivatkozások.
- 2./ A bibliográfiai hivatkozásokban gyakran szereplő szavak rövidítése.
- 3./ Bibliográfiai kártyák.
- 4./ A folyóiratcímekben gyakran szereplő elnevezések rövidítése.
- 5./ A könyvek címlapja.
- 6./ Kiadványok mutatói.
- 7./ A dokumentációs és a könyvtári munkában használt fogalmak meghatározása.
- 8./ Az ISO/R9 Nemzetközi átírási rendszer cirill írásjelekhez c. nemzetközi szabványajánlás módosítása.

---

* A beszámolóban felsorolt dokumentumok megtalálhatók a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban

- 9./ ISO/DRAFT No. 315 Görög írásjelek átírása
- 10./ Kínai írásjelek átírása.
- 11./ A titkárság beszámolója a VIII. teljes ülés óta végzett munkáról.
- 12./ Az ISO/TC 46/SC 1 Mikrofilm albizottság titkárságának beszámolója az albizottság tevékenységéről.

A IX. teljes ülés munkáját a titkárság négy napra irányozta elő. Az első napon megvitatták a napirendet és a titkárság beszámolóját. A második és a harmadik napon a megválasztott négy munkabizottság tartotta ülését, a negyedik nap programjában pedig a munkabizottságok elnökeinek beszámolója, a határozati javaslatok feletti vita és a további munkaterv megtárgyalása szerepelt. Ugyancsak a negyedik napon terjesztette elő a titkárság a következő ülés időpontjára és helyére vonatkozó javaslatát is.

Az ülésszak során az alábbi négy munkabizottság működött:

A./ Bibliográfiai hivatkozások.

(Elnök: Lorphèvre, Belgium);

B./ Bibliográfiai kártyák,

Tárgymutatók és egyéb mutatók,

Könyvek címlapja.

(Elnök: Verfaille, Belgium);

C./ A folyóiratcímekben leggyakrabban előforduló kifejezések rövidítése, A bibliográfiai hivatkozásokban gyakran előforduló szavak rövidítése.

(Elnök: Poindron, Franciaország);

D./ Átírási kérdések.

(Elnök: Guerra, Portugália).

A magyar küldöttség a tárgyalta anyagokhoz előzetes írásbeli hozzászólást küldött. Delegációnk az A és B munkabizottság munkájában vett részt. A munkabizottság elfogadta a korábbi magyar álláspontot a bibliográfiai hivatkozások, valamint a könyvek címlapja és megjelentetése c. tárgykörökben. Az A munkabizottság, amely a bibliográfiai hivatkozásokat tárgyalta, egyeztetette a nagy számban beérkezett hozzászólásokat, miáltal lehetővé vált a tagországok többsége részére elfogadható tervezet kidolgozása. Ezt a tervezetet eljuttatták az ISO főtitkárságához a további eljárás céljából.

A teljes ülésen hozott határozatokat mellékletünk tartalmazza. Közülük itt különösen a következőket kell kiemelnünk:

- 1./ A bibliográfiai hivatkozások tekintetében a titkárság felhatalmazást kapott, hogy a munka befejeztével az elfogadott dokumentumot az ISO

főtitkárságához továbbítsa.

- 2./ Az "ISO/R9 Nemzetközi átírási rendszer cirill írásjelekhez" c. nemzetközi szabványajánlás módosítása szükséges; és kívánatos, hogy ennek munkájában szovjet szakértő is vegyen részt.
- 3./ A japán írásjelek átírásának kérdéseit sürgősnek itéli a bizottság, ezért felveszi munkatervébe.
- 4./ A kínai írásjelek átírásának kérdését is fontos feladatának tekinti a bizottság, azonban szükségesnek tartja, hogy a kérdés kidolgozásában Kína képviselője is részt vegyen.

A titkárság vezetőjének és az ülés elnökének a következő ülés időpontja és helye tekintetében a magyar delegációval folytatott megbeszélése során felmerült az a lehetőség, hogy a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet legközelebbi ülését 1964-ben Budapesten tartsák meg.

HATÁROZATOK

- 1./ A bizottság tevékenységét összefoglaló titkársági jelentést a jövőben a bizottság ülésének megkezdése előtt legalább egy héttel meg kell küldeni a tagállamoknak.
  - 2./ A japán írásjelek átírását annyira fontos problémának itéli a bizottság, hogy felveszi munkatervébe. Az USA vállalta az ajánlástervezet kidolgozását.
  - 3./ A bizottság felveszi munkatervébe a nemzetközi kongresszusok és konferenciák jelentéseinek és anyagainak szerkezeti beosztására vonatkozó szabványosítási feladatok megoldását. A bizottságnak tudomása van arról, hogy az UNESCO és a FID már végzett bizonyos munkát e tekintetben. A bizottság titkársága szorosan együtt fog működni az említett nemzetközi szervezetekkel. A bizottság felkéri a titkárságot, hogy az ISO főtitkársága útján létesítsen megfelelő kapcsolatokat a bizottság és az Union of International Associations között.
- A munkabizottságok elnökeinek jelentésével kapcsolatban:

AZ "A" MUNKACSOPORT

A bizottság nemzetközi szabványajánlás számára végleges tervezeként elfogadja a bibliográfiai hivatkozások szabályait összefoglaló ISO/TC 46 /Secr. 390/ 620 jelű dokumentumot az A munkacsoport által jóváhagyott ki-

egészítésekkel és módosításokkal - amint azt a munkabizottság vezetője a bizottság záróülésén bejelentette. A módosított szöveget az ISO/TC 46 /Párizs 1962-14/ 659 jelű dokumentum tartalmazza. A bizottság felhatalmazta a titkárságot, hogy a kijelölt szerkesztőbizottság jóváhagyásával az utóbb említett dokumentumot az ISO főtitkárságához felterjessze a szükséges stiláris javítások és a példák kiegészítése után.

A "B" MUNKACSOPORT

a Bibliográfiai kártyák tekintetében a bizottsági tagok által előadott sokféle tartalmi és formai kifogás következtében egyhangulag javasolja a bizottságnak, hogy

1. A bizottság kérje fel mindazon tagállamokat, amelyek e tárgyban már dolgoztak ki nemzeti szabványt, hogy az ISO egyik hivatalos nyelvén terjesszék be e szabványokat;
2. Valamelyik tagállam kapjon megbízatást újabb ajánlástervezet kidolgozására.

A "B" munkacsoport foglalkozott még a kiadványok mutatóival és a könyvek címlapjával is. A mutatókról szóló ajánlástervezetet némiképpen átdolgozta a munkacsoport, pontosabbá tette a szöveg fogalmazását. A leglényegesebb változtatás az, hogy a mutatókat az eredeti javaslattal ellentétben a továbbiakban már nem két csoportra - betűrendes és szisztematikus mutatókra - bontja, hanem betűrendes, szak- és időrendi mutatókat különböztet meg. A mutatók rendszerével kapcsolatban hosszantartó vita után csupán a bizottság záróülése hozott végleges döntést.

A könyvek címlapját szabályozó ajánlástervezetet sok, kisebb jelentőségű módosítással fogadta el a bizottság a "B" munkacsoport ajánlása alapján.

A "C" MUNKACSOPORT

a rövidítések szabványosításával foglalkozott, nevezetesen a bibliográfiai hivatkozásokban használatos szavak rövidítésének és a folyóiratok címében leggyakrabban előforduló elnevezések rövidítésének kérdésével. Ami a bibliográfiai hivatkozásokban leggyakrabban szereplő szavak rövidítését illeti, a munkacsoport kiemeli a lengyel bizottság kezdeményezésének és munkájának jelentőségét. A munkacsoport javasolja, hogy a titkárság a legrövidebb időn belül tisztázza az ISO/TC 37 titkárságának közreműködésével a lengyel bizottság által kidolgozott dokumentum legcélszerűbb kialakításának

módját; a rövidítések során tekintetbe kell venni az ISO/TC 37 bizottság ajánlásait is.

Ugyanakkor a munkacsoport javasolja azt is, hogy a bizottság kérje fel tagszervezeteit a lengyel tervezetet érintő megjegyzések be- küldésére, az abban szereplő rövidítésjegyzék általuk célszerűnek vélt kie- gészítésére; felhívja azonban a figyelmet arra, hogy a rövidítésekkel ne lépjék túl a bibliográfiai hivatkozások szükségletét és keretét. Célszerű volna kie- gészítéseket kérni olyan országoktól is, amelyek nem tagjai az ISO/TC 46 bizott- ságnak.

A folyóiratok címében gyakran szereplő szavak rövidítése tekintetében a munkacsoport egyrészt a napirendre tűzött 625. sz. dokumentu- mot, másrészt pedig az angol tagszervezet által az ISA Bulletin 23. alapján ki- dolgozott jegyzéket vette alapul.

A munkacsoport a második jegyzéket kiegészítette a megjelenés periodi- citását jelző kifejezésekkel, amelyek sokszor kapcsolódnak más, gyakran hasz- nált cimbeli kifejezésekhez. A munkacsoport javasolja, hogy

- a./ az első jegyzéket minél előbb küldje szét a titkárság ajánlástervezet formájában;
- b./ ezt követően a második jegyzéket is minél gyorsabban küldje szét a titkárság előtervezet formájában. A tagszervezetek többsége által elfo- gadott rövidítések szerepeljenek az ajánlástervezetben; azonban nem feltétlenül szükséges, hogy megjegyzést tegyenek a másodjegyzékben szereplő mindegyik rövidítéshez. A vitás rövidítéseket egy harmadik jegyzékben kell összefoglalni, mindazon rövidítésekkel együtt, amelyek a második jegyzékből valamilyen oknál fogva kimaradtak, és amelyeket az ISO/TC 46 tagjai észrevételeikben bejelentettek;
- c./ a titkárság sürgesse a tagszervezeteknél a kiegészítések beküldését.

A munkacsoport reméli, hogy az említett kétféle rövidítésjegyzék tanulmá- nyozása során ráirányul a tagszervezetek figyelme mindkét problémakörre, mivel a két témakör szorosan egymáshoz kapcsolódik.

A "D" MUNKACSOPORT

a cirill és a kínai írásjelek átírásával foglalkozott. A munkacso- port megbízott két nyelvész-szakértőt, hogy egy hónapon belül tegyen javasla- tot a titkárságnak az ISO/R9 "Cirill betűk átírása" című nemzetközi szabvány- ajánlás kiegészítésére. Ennek során tekintetbe veszik a vonatkozó lengyel ja- vaslatokat és a kidolgozás alatt álló német szabványt.

A munkacsoport megállapította, hogy az említett ISO/R9 nemzetközi szabványajánlás bevezető szakaszának szövege nem teljesen kielégítő, különösen túlzottan bonyolult szövegezése miatt. Megfelelőbb szöveget azonban csak elmélyült vizsgálódások alapján lehetne kidolgozni. A munkacsoport jelenleg megelégszik azzal, hogy egyik tagjának, Orne urnak szövegjavaslatát ajánlja a további vita alapjául. A munkacsoport véleménye szerint azonban a kérdést érdemben csak szakértők tárgyalhatják. Ennek folytán javaslatot tesz, hogy az ISO/TC 46 bizottság szervezzen állandó albizottságot az átírási kérdések kidolgozására. A munkacsoport kívánatosnak tartja, hogy minden lehetőséget ragadjanak meg annak érdekében, hogy a cirill írásjelek átírásának megtárgyalásakor szovjet szakértő is részt vegyen a bizottság munkájában.

A munkacsoport megítélése szerint az ujonnan szervezendő albizottság egyik legelső feladata, hogy világosan megfogalmazza azokat az elveket, amelyek az átírás nyugszik. Ezeket az elveket eddig még egyetlen alkalommal sem foglalták össze világosan. Az elvi alapokban való egyetértés után kerülhet sor ezen elveknek egy részletes dokumentumban való összefoglalására. E dokumentum nem a szabványok használóihoz szólna, hanem a nemzetközi átírási rendszerek kidolgozásával vagy felülvizsgálatával foglalkozó szakértők használatára szolgálna.

ELVI PROBLÉMÁK

- 1/a A dokumentációs követelmények meghatározása (beleértve a gépesített feldolgozás követelményeit is).
- 1/b Azok a követelmények, amelyeket a dokumentációval szemben támasztanak a használói.
- 2/a Az átírási rendszerben kívánatos a transzkripció fokának meghatározása is.
- 2/b Az egyedi kifejezésmódokon nyugvó átírási rendszerek előnye az írásjeleken alapuló rendszerekkel szemben.
- 3/a "Népszerű" átírási rendszerek iránti igény a "tudományos" rendszerek mellett.
- 3/b Összehasonlító táblázatok.

A felsorolt problémákat elsősorban az ISO/R9, valamint a görög, arab és héber írásjelekre vonatkozó ISO ajánlástervezetek és a nem szláv, cirill írásjelek átírása iránti sürgős igények keretében kell megvizsgálni.

A gyakorlatban többféle átírási rendszer terjedt el kisebb-nagyobb mértékben. Ezzel kapcsolatban célszerű volna publikálni a munkacsoport egyik tagjának, Ryghaloff-nak idevágó tanulmányát, mert sok segítséget nyújthatna az újonnan szervezendő albizottság munkájához. Azonban a munkacsoport szilárdan meg van győződve arról, hogy az ISO mindaddig nem tehet semmiféle végleges ajánlást, míg a kínai írásjeles átírásnak magában Kinában ki nem alakul az egyöntetű gyakorlata, és természetes, hogy e kérdés kidolgozásakor Kína képviselőjének is részt kell vennie a munkacsoport tevékenységében.

A

KÖNYVTÁROSOK BOLTJÁBAN

(Bp. VI. Népköztársaság utja 16.)

Az alábbi könyvtári kiadványok kaphatók

TAKÁCS József: A könyvtári szolgálat jogi szabályozása.

DOMANOVSKY Ákos: A könyvtári címlírás irányelvei.

TOMBOR Tibor: A könyvtári állomány védelme.

SZ. NÉMETH Mária: A központi folyóirat címjegyzék kérdései.

BALÁZS Sándor: A Nemzetközi Dokumentációs Szövetség.

SZ. NÉMETH Mária: A központi katalógus jelenlegi feladatai.

SEBESTYÉN Géza: A könyvtári kutatások mai problematikája a külföldi szakirodalom tükrében.

Külföldi tanulmányutak 1961.

A könyvtártudományi kutatás kérdései
(A KMK ankétja. Bp. 1960.jun.13-14.)

KÖNYVTÁRI PROBLÉMÁK A HOLLAND SZAKSAJTÓ TÜKRÉBEN

Összeállította: Bassola Zoltán

A holland könyvtáros egyesület folyóiratának, a Bibliothekleven-nek az ősz folyamán két különszáma jelent meg: az egyik az egyesület 1962. évi 33. kongresszusáról számol be, a másik pedig L. Brummel tiszteletmunkok könyvtári problémáiról, részben a nemzetközi könyvtári

Nederlandse Vereniging van Bibliothecarissen. 33. Bibliothekcongres tevens viering vijftigjarig jubileum van de N.V.B. Kurhaus-Scheveningen, 28-29 mei 1962. = Bibliothekleven. 47. Jg. 1962. De Openbare Bibliotheek. Congresnummer. 80 p.

Opstellen op het gebied van bibliotheekwezen aangeboden door vakgenoten aan L[eendert] Brummel bij zijn afscheid als bibliothecaris van de Koninklijke Bibliotheek... = Bibliothekleven. 47. Jg. 1962. 9. no. 373-644.p., 1 mell.: 645-667. p., 1 t.

re jelent meg abból az alkalomból, hogy megvált a hágai Királyi Könyvtár vezetésétől. Az alábbiakban a két kiadvány néhány cikkét ismer-tetjük. A cikkek érdekes tájékozta-tást adnak részben a skandináv álla-
mök könyvtári problémáiról, részben a nemzetközi könyvtári törekvésekről is.

JENSEN, E. Allerslev: Library legislation. (Nederlandse Vereniging van Bibliothecarissen. 33. Bibliothekcongres.) = Bibliothekleven. 47. Jg. 1962. De Openbare Bibliotheek. Congresnummer. 62-68. p.

Könyvtári törvények. - A dán közművelődési könyvtári törvény. (1.2)

Azokban az országokban, ahol törvény szabályozza a közművelődési könyvtárak működését, a törvény vagy diszpozitív jellegű - csak azt írja elő, milyen adminisztratív hatóság szerepelhet könyvtári hatóság-

ként - ilyen jellegű például az Amerikai Egyesült Államokban és Angliában, - vagy olyan, amely az államsegély elnyerésének feltételeit foglalja magában, ilyen a skandináv államokban. Van olyan ország is, ahol a törvény a közművelődési könyvtár működését együtt szabályozza a tudományos könyvtárakéval. Ilyen helyütt azonban a közművelődési könyvtár rendszerint a rövidebbet húzza.

Dániában a közművelődési könyvtárak 1882 óta részesülhetnek államsegélyben. 1920-ig azonban az államsegély nem volt jelentős mérvű.

Az 1920. évben hozott közművelődési könyvtári törvény azután pontokba foglalva rögzítette azokat a feltételeket, amelyek fennforgása esetén a közműve-

lődési könyvtár államsegélyben részesülhet. Az az alapelv érvényesül benne, hogy az államsegély összege mindig a helyi áldozatkészség mértékétől függ. Mennél többet fordítanak a helyi hatóságok erre a közművelődési intézkedésre, annál nagyobb államsegélyben is részesülnek.

Bár az eredeti közművelődési könyvtári törvény 1920 óta számtalan változtatáson esett át, ez az alapelve mind a mai napig változatlanul érvényben maradt.

A közművelődési könyvtáraknak juttatott államsegélyek összege az új szabályozás következtében így alakult:

1900-ban	1919-ben	1921/22-ben	1962-ben
10 000 korona	200 000 korona	500 000 korona	22 000 000 kor.

Az 1920. évi közművelődési könyvtári törvény hatályba lépésével egyidejűen Közművelődési Könyvtárak Állami Felügyelete néven olyan hivatal is létesítettek, amelynek nemcsak az a feladata, hogy az államsegélyek összegét megállapítsa, szétossza a könyvtárak működését - az államsegély feltételei szempontjából - ellenőrizze, hanem hogy mind a könyvtárak, mind pedig a kormányzat felé tanácsadó szervként is szerepeljen.

Lényegesebb változtatást az alaptörvényen csak az 1950. évi módosítás jelentett. Ez is előírja, hogy a helyi hatóságoknak oly mérvű támogatásban kell a közművelődési könyvtárak részesíteniök, hogy az feladatát "kielégítő" mértékben el tudja látni. Ennek a törvénymódosításnak különösen a falusi könyvtárak esetében nagy a jelentősége, hiszen a városi hatóságok ennek a követelménynek addig is megfeleleltek.

Az államsegély mértéke ez idő szerint a következő: a 25 000 koronáig terjedő helyi támogatás 80 %-a, az ezt meghaladó támogatásnak pedig 40 %-a. Ily módon például a kopenhágai Községi könyvtárak az 1960/61. költségvetési év folyamán, mivel a törvényhatóságtól 6 millió korona támogatásban részesültek, két millió korona államsegélyt kaptak. Az 1962/1963. költségvetési évben a dán közművelődési könyvtárak teljes költségvetése 64 millió koronára tehető; ebből 42 millió korona a helyi hatóságokat, 22 millió korona pedig az államot terheli. Az egy főre eső átlagos közművelődési könyvtári kiadás 14 koronát tesz ki.

A megyei közművelődési könyvtárak - számuk 33 - egyrészt székhelyükön a közművelődési könyvtár szerepkörét töltik be, másrészt a megye könyvtárainak támogatására, irányítására szolgálnak. Utóbbi feladatuk ellátására kü-

lön megyei és államsegélyben részesülnek. Ezek együttes összege évenként kb. 2 millió koronára rug.

Jellemző vonása a dán közművelődési könyvtári törvénynek, hogy az állományban szereplő könyvek szerzői számára az államsegély alapösszege 5%-ának tartalékolását írja elő. A szerzők műveik könyvtári állományban levő példányszámának arányában részesülnek szerzői díjban. A jelenlegi egy millió koronára rugó összeget - a törvény módosításával - a közeljövőben 2 millióra kívánják felemelni, hogy belőle a fordítókat is tiszteletdíjban részesítsék.

Az államsegély alapösszegének további 2 1/2 %-át könyvtári jellegű intézmények támogatására tartalékolják. Ebből tartják fenn - többek között - a Dán Bibliográfiai Hivatalt is, amely a könyvtári munkamódszerek és eszközök racionalizálásának és szabványosításának munkáján felül a Dán Nemzeti Bibliográfiát is szerkeszti és kiadja.

TVETERÅS, Harald L.: A federation for library co-operation across the frontiers: Nordisk Vitenskapelig Bibliotekarforbund. = Bibliothekleven. 47. Jg. 1962. 9. no. 601-602. p.

A skandináv államok tudományos és szakkönyvtárainak együttműködését biztosító szövetség.

(1.4)

A négy skandináv állam (Dánia, Finnország, Norvégia és Svédország) nemzeti szövetsége létrehozta a Nordisk Vitenskapelig Bibliotekarforbund (NVBF) nevű szervezet, amelynek legismertebb és legátfogóbb terve eddig az un. Scandia-terv. Ez a terv nem-skandináv országokban közzétett könyvek és folyóiratok együttműködésen alapuló beszerzéséből áll. Fő jellegzetességei a következők: 1/ a skandináv államok tudományos és szakkönyvtárai önkéntesen vesznek részt benne; 2/ a könyvtárak egyike sem részesül semmiféle külön anyagi támogatásban sajátos állománygyűjtésének támogatására; 3/ minden egyes könyvtár továbbra is maga dönti el, mit vásárol és mit cserél; 4/ a gyűjtőkörök megállapítása a meglévő gyűjtemények és érdeklődési körök jellegének lehető figyelembe vételével történik. - A NVBF másik említésre méltó terve - ami egyébként már meg is valósult - a Skandinávia Könyvtári Kézikönyv kiadása (Nordisk Handbog i Bibliotekskundskab).

Az NVBF évenként un. kerekasztal-konferenciát tart. Ezen egy-egy speciális könyvtári szakkérdést (pl. felvilágosító szolgálat, folyóiratok, napilapok, állománygyarapítás, gépi berendezés stb.) szoktak megvitatni. Országonként 4-4 szakértő vesz rajta részt. - Az NVBF közeli tervei: skandináv Vocabularium Bibliothecarii kiadása, a külföldi folyóiratok skandináv központi katalógusának terve, könyvtáros-továbbképzés stb.

TVETERÁS, Harald L.: Co-ordination of library services at a university. (Nederlandsche Vereniging van Bibliothecarissen. 33. Bibliothekcongres.) = Bibliothekleven. 47. Jg. 1962. De Openbare Bibliotheek. Congresnummer. 44-52. p.
A könyvtári szolgáltatások összehangolása [az oslói] egyetemen.

(1.4)
(3.2)

Szerző - az oslói egyetemi könyvtár vezetője - helyzetképet ad az oslói egyetem központi könyvtárának az intézeti könyvtárakkal való kapcsolatáról.

Az intézeti könyvtárak és az egyetemi központi könyvtárak között szinte minden országban viták folynak, torzszalkodás, hatásköri civakodás tapasztalható. Oslóban a központi könyvtár részéről arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a kialakult álláspontot kell alapul venni, hiszen ez történelmi fejlődés eredménye. Az egyetem hét fakultásán (teológiai, jogi, orvostudományi, bölcsészeti, matematikai és természettudományi, fogászati - és a tervezett társadalomtudományi) összesen több mint 80 intézeti, muzeumi stb. könyvtár működik. A legnagyobbak állománya közülük kb. 80 000 kötetre rug, a kisebbeké 2000-10 000 között mozog. Összesen kb. 500 000 kötetre tehető a központi könyvtáron kívüli teljes állomány. Nyilvánvaló, hogy csak szoros együttműködéssel biztosítható ennek a szétszóródott anyagnak megfelelő kihasználása.

Ennek megvalósítása végett olyan könyvtári rendszert építettek ki, amelynek középpontjában a központi könyvtár áll, az intézeti könyvtárak és a közötte való kapcsolatot pedig ujonnan felállított un. fakultás könyvtári-központok biztosítják. A fakultás könyvtári-központoknak nincs külön könyvtári állománya, anyaguk mindössze segédkönyvekből áll. Élükön a fakultás-könyvtáros áll, aki rendszerint az illető kar által kiadott diplomával bíró egyén. Legfőbb feladata a kar valamennyi intézeti, szemináriumi, muzeumi stb. könyvtárának támogatása. Ez részint a dokumentáció irányításából, részint a könyvtártechnikai munka központi elvégzéséből áll. Az egyes intézetek önálló költségvetéssel bírnak, így maguk jelölik ki a beszerezni kívánt könyveket. Magát a beszerzést és feldolgozást azonban már a fakultás könyvtári-központja intézi. Fontos feladata még a fakultás-könyvtárosnak a professzorok bibliográfiai tájékoztatással való ellátása.

A fakultás-könyvtáros maga rendeli meg könyvtári központja számára a szükségesnek ítélt segédkönyveket, főként szakbibliográfiákat, referáló lapokat, nyomtatott katalógusokat stb. Mivel azonban nincs önálló költségvetési kerete, megrendeléseit tartozik előzetesen az egyetem központi könyvtára vezetőjének bemutatni. Az egyetemi központi könyvtár vezetőjével egyébként is állandó kapcsolatban áll s a sűrűn tartott értekezleteken - egységes szempontok kialakítása végett - a többi kar könyvtári-központjának vezetőivel is találkozik.

Nem alakult még ki megnyugtató mértékben a gyakorlat a könyvtártechnikai munka (beszerzés, csere, katalogizálás, köttetés stb.) megosztásának mértéke tekintetében. Költségcsökkentés és az egyöntetűség biztosítása végett lehet, hogy az ilyen jellegű munkák tulnyomó részét a jövőben nem a fakultás könyvtári központjában, hanem az egyetem központi könyvtárában fogják végezni.

Ez idő szerint 26 személy teljesít szolgálatot a fakultások könyvtári központjaiban. Öt éven belül ez a szám kb. a kétszeresére fog emelkedni. A hálózat teljes kiépítésével pedig az egyetemi központi könyvtár személyzetének 25-30 %-a fog bennük működni.

Az eddigi tapasztalat az új rendszer működése tekintetében nagyon biztató. A professzorok és a könyvtárosok közötti kapcsolat nagy mértékben megjavult: az intézeti könyvtárosok a fakultás könyvtári-központ vezetőjében szaktársat látnak, a könyvtárosok sűrűn veszik igénybe a katedrák vezetőinek szaktanácsait az állománygyarapítás terén. Az egyetemi központi könyvtár és az egyes intézetek erősen specializált szakkönyvtárai a közbeiktatott összekötő szerv révén sokkal szorosabban kapcsolódnak egymáshoz, mint azelőtt.

FRANCIS, Frank: The large general library in the mid-twentieth century. = Bibliothekskleben. 47. Jg. 1962.9. no. 427-430. p.

Az általános jellegű nagykönyvtár szerepe a huszadik század derekán.

(3.1)

A huszadik század közepén megváltozott a nagykönyvtár szerepe. Harminc évvel ezelőtt még az állománygyarapítás és a katalogizálás feladata állt a középpontban.

Ma már - bár az említett két munkakör a könyvtár sikeres működésének alapfeltétele maradt - a tulajdonképpeni hangsúly az olvasóknak nyújtott szolgáltatásokra esik.

Ennek a változásnak két oka van. Az egyik: a szakkönyvtárak sikeres olvasószolgálatának példája, - a másik: az állomány rengetege, amelyben az olvasó - ha magára hagyják - feltétlenül eltéved. - Panizzi igazgatósága alatt a British Museum állománya 200 000-ról 1,25 millióra emelkedett; az évi gyarapodás - a hírlapokat nem számítva - kb. 64 000 db-ra rugott. 1961-ben az évi gyarapodás - a hírlapokat is beleszámítva - több mint 900 000 különálló nyomtatott tételt tett ki. - A nagykönyvtárnak arra kell törekednie, hogy ez a roppant

anyag könnyen és gyorsan kerüljön az olvasó kezébe. A megoldás módja az ésszerű decentralizációban rejlik. Ezen nem csupán az állomány zene-, térkép-, hírlap-, folyóirat-tárra és orientálára való beosztását kell érteni. Ezzel ui. még koránt sincs a hatalmas gyűjtemények anyagához való hozzáférhetőség kérdése megoldva. Sok könyvtár - közöttük a British Museum is - új épület emelésével próbál a helyzeten segíteni.

Bár az új épület tervét az építészek még nem készítették el, a British Museum könyvtárosai a beosztást ilyenféleképpen találnák legcélszerűbbnek. Az utcáról könnyen megközelíthető helyre kerüljön az általános felvilágosító szolgálat terme, e mellett foglaljon helyet a - hatalmas katalógusgyűjteményt és általános segédkönyveket tartalmazó - katalógus- és bibliográfiai felvilágosító terem. Az utóbihoz a másik oldalról egy általános olvasóterem csatlakozzék, amelybe - talán összesen hat - szakolvasóterem nyílják. A szakolvasótermekkel központi fekvésű, szabadpolcos segédkönyvtár függjön össze. Ugyanezen a szinten foglalna még helyet a hivatalos kiadványok olvasóterme és a folyóirat-terem. A fő olvasóteremmel - minden valószínűség szerint vertikális - összefüggésben a ritka könyvek, kéziratok, zeneművek, térképek és orientalia szakolvasótermei foglalnának helyet. A metszetek és rajzok osztálya ezek fölött helyezkednék el. Az épület természetesen a legkorszerűbb szállítóművekkel és minden olyan berendezéssel bőven el lesz látva, ami egyfelől az olvasót kapcsolatba hozhatja az általa keresett művel, másfelől lehetővé teszi a könyvtáros-személyzetnek - különösen a nyomtatott könyvek terén való - messzemenő specializálódását. - A könyvek mérhetetlen tömege ui. nemcsak az olvasót nyomja agyon, hanem a könyvtáros tájékozódóképességét is megbénítja. Arra kell tehát törekedni, hogy ami nagy mennyiségben megemészthetetlen maradna számára, azt a könyvtáros kisebb egységeiben jól megismerhesse és így szakszerűbb felvilágosítást tudjon nyújtani az olvasónak.

OLSSON, Brita: Do we need a special young adult service? (Nederlandse Vereniging van Bibliothecarissen. 33. Bibliothekcongres.) = Bibliothekleven. 47. Jg. 1962. De openbare Bibliothek. Congresnummer. 52-61. p.

Van-e szükség külön ifjúsági könyvtárra? - A koppenhágai Közművelődési Központi Könyvtár ifjúsági részlege kialakításának ismertetése.

(3.6)

1912-ben történt meg a könyvtár átalakítása amerikai mintára. A felnőttek könyvtárába való beiratkozás kezdő korhatárát a 14. évben állapították meg. Külön ifjúsági könyvtár ekkor még nem létesült, a serdülők számára szolgáló na-

gyon szerény mennyiségű irodalom a gyermekkönyvtár polcain nyert elhelye-

zést. A szabályok a gyermekkönyvtár olvasóinak felső korhatárát a 16. évben határozták meg. Így elméletileg a 14–16. év közötti ifjuság mind a gyermekkönyvtár, mind a felnőttek könyvtárát egyaránt használhatta. A tényleges helyzet azonban az volt, hogy a gyermekkönyvtár nem gondoskodott ifjúsági irodalom megfelelő mérvű beszerzéséről s azokat az olvasókat, akik ilyen olvasmányokat kerestek, a felnőttek könyvtárába tanácsolta.

Külön ifjúsági könyvtár felállításának gondolata időről-időre felmerült ugyan, ténylegesen azonban szinte semmi sem történt ezen a téren. Csak 1957-ben került reá a sor, hogy a felnőttek könyvtára és a gyermekkönyvtár közé külön ifjúsági könyvtárat is felállítsanak. Sok vita folyt az ifjúsági könyvtár helyének megválasztása körül. Többen azt tartották logikusnak, ha az ifjúsági könyvtár a felnőttek könyvtára és a gyermekkönyvtár közé kerül. Végülis az a felfogás győzött, hogy a felnőtt könyvtár osztályai közé helyezték, így ui. sokkal könnyebben megtalálja az ifjuság az átmenetet későbbi olvasmányai felé. A regény-osztály, a történelem és a földrajz osztálya lett az ifjúsági könyvtár szomszédja. Ekkor még csak egyetlen, külön erre a célra kiképzett ifjúsági könyvtáros szereplet az ifjúsági könyvtár személyzetében, azóta ezt a létszámot kettőre emelték.

Ettől az időponttól kezdve a dán könyvtáros világ érdeklődésének közép-pontjában az ifjúsági könyvtár és az ifjúsági könyvtárosképzés kérdése állt. A Dán Könyvtáros Egyesület 1958 októberében tartott kongresszusa teljes egészében ezzel a problémakörrel foglalkozott.

1960-ban állandó bizottságot választottak a tennivalók megállapítására. De ezt megelőzően már 1959-ben a Dán Bibliográfiai Hivatal évenként kétszer, októberben és februárban megjelenő könyvtári folyóiratot bocsátott ki "Ifjúsági Sárk" címen. Ezt követően pedig a Dán Könyvtáros Egyesület hivatalos lapja, a "Bogens Verden" (1960-tól kezdődően) minden második számában rovatot nyitott az ifjúsági könyvtárat érdeklő kérdések, ezen a téren bekövetkezett fejlemények ismertetésére s jegyzékben közli az ifjúsági irodalom értékesebb termékeit.

Ugyancsak 1960-tól kezdve 200 könyvből álló vándorkiállítás, ami az "Ifjúsági Könyvvásár" nevet viseli, járja körbe az országot és végez propagandamunkát az ifjúsági könyvtárak népszerűsítése érdekében.

Ugyancsak 1960-ban tartották a Dán Könyvtárosképző Főiskolán az első ifjúsági könyvtáros-szemináriumot, 40 résztvevővel.

Most már a hat legnagyobb dán közművelődési könyvtár – az ifjúsági olvasók igényeinek szakszerűbb kielégítése céljából, – főfoglalkozásu ifjúsági

könyvtárossal is rendelkezik, s valamennyi közművelődési könyvtár - szerte az országban -, ha nem is ifjúsági könyvtár, de legalábbis "ifjúsági sarok" felállításán fáradozik.

TANDHEER, B.: De bibliotheek van de Verenigde Naties en andere internationale bibliotheken. = Bibliothekleven. 47. Jg. 1962. 9. no. 505-513. p. Illusztr.
Az ENSZ Könyvtára és egyéb nemzetközi könyvtárak.

(3.9)

pon: a nemzetközi könyvtár valamely nemzetközi szerv könyvtára.

Legelső ilyen könyvtárnak a hágai Nemzetközi Állandó Biróság Könyvtárát lehetne tekinteni, amiből később a Béke Palota Könyvtára fejlődött ki. Ezután létesült a Népszövetség Könyvtára, amit később az ENSZ-be vittek át.

A cikk a továbbiakban a későbbi fontosabb nemzetközi könyvtárakat ismerteti. Közös vonásaikat a következőkben látja:

1. bizonyos területeken való specializálódás; így lett pl. a Béke Palota Könyvtarából a nemzetközi jog, az összehasonlító jog és a diplomácia-történet terén vezető könyvtár;

2. a szorosabb értelemben vett funkcionálizálódás, ami azzal jár, hogy a nemzetközi könyvtár állandóan alkalmazkodik a szükséglethez s feladatának el látásához bibliográfiai dokumentációs apparátust épít ki; ilyen pl. az ENSZ Könyvtára.

Kivánatos lenne az európai szervezetek könyvtárai és dokumentációs központjai működésének közös nevezőre hozása végett bizottság létesítése.

MUMFORD, Quincy L.: Automation in research libraries. = Bibliothekleben. 47. Jg. 1962. 9. no. 548-551. p.
Gépesítés a tudományos könyvtárakban.
(4.4)

másfelől egyre több szolgáltatást kívánnak tőlük a kutatók. Mivel különösen a természettudományok terén tapasztalható rendkívül gyors fejlődés, ami a kutatók gyors tájékoztatását és a dokumentumokhoz való gyors hozzájutást teszi szük-

A nemzetközi könyvtár fogalmának meghatározása csak formális jegyek tekintetbe vételével történhetik; funkcionális meghatározása ui. elképzelhetetlen. Ezen az ala-

A mai tudományos könyvtárak két malomkö között őrödnek: egyfelől alig győznek rendet teremteni a rájuk zuduló egyre több anyagban,

ségessé; érthető, ha egyre több figyelem fordul bizonyos műveletek gépekkel való elvégeztetése felé. Az ilyen jellegű gépi berendezések előfutárai: az író-gép, a lyukkártya-berendezések, az elektronikus számológép. Az egyes berendezésfajták egyre tökéletesednek, mindaddig, amíg új feladatok elvégzésére új fajta berendezések beállítására van szükség s a régi típusú gépek már nem használhatók.

Az elektronikus számológépekkel folytatott kísérletek eredményei alapján joggal lehet azt a reményt táplálni, hogy az ilyen jellegű adatfeldolgozó berendezések egyre szélesebb körű alkalmazást nyerhetnek mind a dokumentációs és felvilágosító szolgálat terén, mind pedig a könyvtári feldolgozó munkában.

- A gépesítés nem olcsó mulatság. Rendkívül nagy beruházási költséggel jár s pénzbe kerül a hozzátartozó személyzet kiképzése is. Az a veszély is fenyeget, hogy a drága pénzen beszerezett gépek - a gyorsan fejlődő technika világában hamar elavulnak. - Gondos mérlegelést igényel tehát, milyen előnnyel és hátránnyal jár a gépesítés. Gépesítés esetén az eddig kézzel végzett műveletek jó részét erősen le kell egyszerűsíteni, meg kell teremteni a gépi berendezés által való kezelhetőség feltételeit. Gondosan meg kell vizsgálni, milyen kihatással van az egyik munkaterületen végbemenő automatizálás a könyvtár más, ezzel összefüggő munkaterületeire. Hiszen a tudományos nagykönyvtárban az állománygyarapítás, a feldolgozás, az olvasó használatára való kiadás igen bonyolult, egymással összefüggő munkából áll. Az egyikben eszközölt változtatás tehát a többin is változtatás eszközölését hozza magával.

A Kongresszusi Könyvtárban végzett ilyen irányú kísérletekből az a következtetés volt levonható, hogy pl. a kézi erővel végzett központi kölcsönzési nyilvántartás terén eszközölt változtatás minden további olyan nyilvántartásra kihatással volt, ami a gyűjtemények anyagának jelenlétére vonatkozó tájékoztatás adására szolgált. Ha tehát az egyik munkafolyamat gépesítése a másokra gyakorolt hatás figyelembevétele nélkül történnék, akkor a gépesítéssel nyert előny kárba vesznék. - A Kongresszusi Könyvtár annak tudatában, hogy az egyre növekvő mennyiségű feladatok végzésére nagy segítséget jelentenének az elektronikus adatfeldolgozó gépek, az ilyen irányú problémák tisztázására 1961 áprilisában a Council on Library Resources anyagi támogatását vette igénybe. Ennek felhasználásával most annak vizsgálata folyik: mik a lehetőségei egy tudományos nagykönyvtárban a dokumentumok automatikus tárolásának és visszakeresésének.

Dr. Gilbert W. King vezetése alatt szakértő csoport vizsgálja a Kongresszusi Könyvtár felvilágosítási rendszerét, mégpedig nemcsak mint önálló intéz-

ményt, hanem mint olyan tudományos könyvtárét, amely más tudományos könyvtárakkal is szoros kapcsolatban áll. A vizsgálat tulajdonképpeni célja annak eldöntése: mennyiben gépesíthetők a tudományos könyvtárban folyó tevékenységek s mik a gépesítés feltételei. A vizsgálat eredménye elé annál nagyobb várakozással tekintenek, mert a tudományos nagykönyvtárak igen nagy érdeklődést tanúsítanak a gépesítés iránt. Az Országos Orvostudományi Könyvtár "Index Medicus" c. bibliográfiájának szerkesztéséhez máris számológépeket vesz igénybe. Annyit előre lehet látni, hogy a rohamosan fejlődő technológia hasznos eszközöket és eljárásokat kínál a könyvtárak számára. Ezek segítségével az eddigi szolgáltatások részben tökéletesíthetők, részben szélesebb körűvé tehetők.

STUMMVOLL, Josef: Die Abschreibung des alphabetischen Kataloges der Österreichischen Nationalbibliothek. = Bibliothekleiven. 47. Jg. 1962. 9. no. 594-600. p. Illusztr.
Az Osztrák Nemzeti Könyvtár betűrendes katalógusának lemásolása. (4.4)

A bécsi Osztrák Nemzeti Könyvtárnak 1501-1929 között megjelent művekből álló állományáról kézírásos betűrendes cédulakatalógusa van. A kereken 700 000 műről ké-

szült 1 300 000 (22,5 x 17,5 cm formátum) cédula - átlagosan 800 darabonként - fadobozkákban van elhelyezve. A katalógust 1848-ban kezdték el s azóta folyamatosan készítik. Az 1930 előtt megjelent s most ujonnan beszerzett művek katalógizálása most is ebben a katalógusban történik. Mivel ez a katalógus csak egy példányban van meg s ez az egy példány is eléggé megviselt állapotú, csak a tisztviselők használhatják.

1930-ban kezdték meg - a Deutscher Gesamtkatalog keretében - új katalógus készítését, a Porosz Instrukciók szabályai szerint (12,5 x 7,5 cm formátumban). Ennek a katalógusnak másodpéldányai az olvasók rendelkezésére állnak. A "régii" katalógus 2 példányban való lemásolásának kérdése egyre égetőbbé vált. Bár ebben a katalógusban a címlírás nem történt egészen egységesen, mégis idő és munkaerő hiány következtében kellett az egységesítésről lemondani.

A másolás kérdésének minden oldalról történt megvitatása után úgy döntöttek, hogy a katalógus másolását az IBM (International Business Machines Corporation) és Remington Rand-féle írógép-másoló berendezésekkel nemzetközi formátumu katalóguscédulákra végzik. - A másolás úgy történik, hogy mindkét rendszernél egy-egy gépiró másolja a cédulát az előtte lévő írógépen, ami az

IBM rendszerben elektromos, a Remington Rand rendszerben pedig sűrített levegős kapcsolatban áll másik 4-4 írógéppel. Így az egyszer leírt szöveg automatikusan és egyidejűleg még négy példányban íródik le.

A másolás ez idő szerint már négy IBM és egy Remington-féle apparátussal történik. A gépirókon felül még hét másik személy végzi a következő kísérő munkafajtákat: a kézzel írt katalóguscédulák előkészítését, a másolat korrekuráját, a korrigált és darabokra vágott cédulák betürendbe rakását. A leíró csoport munkáját a tudományos felvilágosító-szolgálat támogatja. Ily módon ez a "rég" katalógus másolása nagy terhet ró a könyvtárra. Eddig - három év alatt - a munkának mintegy 25 %-a készült el. Kb. hat évre tehető, amíg a hátralevő rész másolásával is elkészülnek.

KING, Alexander: International trends in librarianship and documentation. = Bibliotheklevent. 47. Jg. 1962. 9. no. 489-491. p.

A könyvtáros és a dokumentációs munka.
(10.)
(2.)

Különösen a természettudományok terén tapasztalt fellendülés olyan ismeretanyagot zudított a könyvtárakra, amelyek sulya alatt nemcsak ők roskadoznak, hanem a

kutatók is. Pedig az új felfedezésekről, találmányokról gyorsan kell az érdekelteknek értesülniök, hogy egyfelől a felesleges munkát saját kutatásaik terén megtakaríthassák, másfelől a gazdasági életben hamar hasznosíthatassák őket.

Mind az IFLA-nak, mind a FID-nek utóbbi évtizedes működését a változó feladatok okozta nehézségek hátráltatják. Mindkét szerv anyagi alapja meg lehetőségen gyenge.

Éppen ezért szoros együttműködésükre van szükség, ha feladataik végzése terén helyt akarnak állni. - A múltban mind a könyvtárosok, mind a dokumentálók csak saját fontosságukat ismerték el. Főként azért volt ez így, mert a dokumentálók java része szakemberekből (természettudósokból, mérnökökből) állt s az általuk használt technikai módszerek is inkább szakterületen voltak alkalmazhatók. S bár ez idő szerint a fejlett technikai eljárások, um. elektronikus információ-válogatás és visszakeresés, gépi fordítás, televízió útján való ismeretközlés stb. közösek, egyre nagyobb szükség van az írott szó nélkül végbemenő ipari "tapasztalat-cserére" is. - Az IFLA-ra és a FID-re tehát az a feladat vár, hogy - szorosan együttműködve egymással - kifejezésre juttassa azt, hogy a könyvtárosok és a dokumentálók munkája kölcsönösen kiegészíti egymást.

BOURGEOIS, P[ierre]: Le depot
gratuit et volontaire en Suisse. = Bib-
liotheklevent. 47. Jg. 1962. 9. no. 397-
401. p.
A svájci ingyenes és önkéntes "köte-
lesepéldány".

(13.35)

A Svájci Nemzeti Könyvtár nem
részesül a szó igazi értelmében
vett "kötelepéldány" juttatásban,
mert - amint ezt egykori igazga-
tója kifejezésre juttatta - "népünk

felfogásával összeegyeztethetetlen a kötelepéldány fogalma".

Már 1893-ban megállapodás létesült azonban a Nemzeti Könyvtár és a
könyvkiadók többsége között olyan vonatkozásban, hogy svájci jellegű új kiad-
ványokat két-két példányban - egyesek minden ellenszolgáltatás nélkül, mások
ellenszolgáltatás fejében - a Nemzeti Könyvtár rendelkezésére bocsátják. Akko-
riban a kiadványok száma évenként mindössze 1000-1100 műre rugott. Ez volt
az állapot az első világháború kitöréséig.

1915 folyamán a Nemzeti Könyvtár új megállapodást kötött a két svájci ki-
adó illetve könyvkereskedő-egyesülettel, a Schweizerischer Buchhändlerverein-
nal és a Societé Romande-dal, melynek értelmében a kiadók többsége új kiad-
ványait a Nemzeti Könyvtár rendelkezésére bocsátja, aminek fejében a Nemzeti
Könyvtár a nemzeti bibliográfiát a könyvkiadók és könyvkereskedők érdekeit job-
ban figyelembe vevő formában fogja közzétenni.

1943-ban megint újabb megállapodás jött létre. Ennek értelmében a Neme-
ti könyvtár a kapott új kiadványok fejében szerkeszti a Livre Suisse és a Ré-
pertoires-t, félévi és évi mutatót készít hozzájuk s a 6000 példányban megjele-
nő Livre Suisse-t terjeszti, szerte a világban. - A megállapodás haszonnal jár
mindkét fél számára. A Nemzeti Könyvtár ui. azóta megkap minden kiadványt, a
nemzeti jövedelem pedig a könyvexport terén ugrásszerűen emelkedett: az 1952.
évi 26 millióról 1962-ben 40 millió frankra növekedett. Amíg 1942-ben az irodal-
mi termés mindössze 2870 címből állt, 1961-ben ez a szám 4747-re rugott. -
Ma már 364 kiadó küldi meg díjmentesen a Nemzeti Könyvtárnak kiadványait.

1. ÁLTALÁNOS KÉRDÉSEK

BUDZYK, Kazimierz

Wiadomości o książce. Warszawa, Państwowe Zakł. Wyd. Szkolnych, 1961. 200 p. illusztr. 21 cm.

2-235

002(023)

1. E 51

Encyclopaedia of librarianship. Ed. by Thomas Landau. 2. rev. ed. London, Bowes, (1961). X, 397 p. 26 cm.

3-343 3-344

02(032)=20 413.164:02=20

Encyclopaedia of librarianship. Ed. by Thomas Landau. (2. impr.) London, Bowes and Bowes, (1959). IX, 334 p. 25 cm.

3-342

02(032)=20 413.164:02=20

1.1 KÖNYVTÁRTUDOMÁNY.
KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI KUTATÁS

1.1 B 90

BROWN, James Duff

Manual of library economy. 7. ed. rewritten by R[eginald] Northwood Lock. London, Grafton, 1961. XII, 307 p. 33 t. 22 cm.

Bibliogr. 242-256. p.

3-613

02(022)

1.1 H 27

Handbuch des Büchereiwesens. Hrsg. von Johannes Langfeldt. 1- Lief. Wiesbaden, Harrassowitz, 1961- . 29 cm.

4-164

027.022(021)

1.2 KÖNYVTÁRI TÖRVÉNYEK

MESTITZ, František

Právne predpisy o okresných ľudových knižniciach a ich vedení. Martin, Matica slovenská, 1962. 79 p. 30 cm.

/Príručky pre knihovníkov 33. čís./
Soksz.

Die Rechtliche Regelung der Bezirksvolksbibliotheken und ihrer Leitung.

Právovú predpisanija ob oblasztnüh narodnüh bibliotekah i ih upravlennii.

4-120

027.53(437):021.89(073)

1.43 KÖZPONTI KATALÓGUSOK.
KÖZPONTI KATALOGIZÁLÁS

1.43 H 41

NEMCSENKO, V.V.

Pecsatnue kartocski Vseszozjuznoj knizsnoj palatü i ih iszpol'zovanie v rabote bibliotek. /Metodicseszkie poszobie./ Moszkva, Knizsnaja Palata, 1961. 84 p. 22 cm.

3-247 3-308

025.352:025.354(47)(083.13)

1.6 KONFERENCIÁK.
KONGRESSZUSOK

1.6 D 93

DUCHESNE, Lucien R.

Congress organizers' manual. [Ed. by the] Union of International Associations. Bruxelles, 1961. 98 p. illusztr. 1 t. 1 mell. 25 cm.

/International congress science series
2. vol./

/UIA 168. no./
Bibliogr. 94-95. p.

3-369

061.3:65.01(023)

2. ÁLTALÁNOS HELYZETKÉP

Centro Interamericano de Vivienda y Planeamiento

Lista de direcciones con las cuales el servicio de intercambio científico y documentación del - - mantiene relaciones de canje o envía sus publicaciones. Actualizada al 31 de marzo de 1959. (7. ed.) Bogotá, 1959. [2], II, 81 p. 28 cm.

Soksz.

4-262

025.267/.268(10)(083.813)

LEIGH, Robert D.

Governor's study of public and school libraries in the State of Hawaii. I. vol. Organization and government. Report. /Publ. by the Department of Public Instruction. /Honolulu, 1960. [1], IV, [2] lev. 83 p. 28 cm.

Cím a borítófedélen: Hawaii's libraries.

4-281

027(969)(047.1)

2. M 39

MASSON, André - SALVAN, Paule
Les bibliothèques. Paris. Pr. Universitaires, 1961. 128 p. 18 cm.

/"Que sais-je?" 944. no./

Bibliogr. 126. p.

2-276

02(091) 026/027(023)

Sigel-Liste der Bibliotheken der Deutschen Demokratischen Republik und des Demokratischen Sektors von Gross-Berlin. Stand vom 1. 12. 1954. Hrg. von der Auskunftsabteilung der Deutschen Staatsbibliothek, Berlin. Berlin, 1955. 52 p. 23 cm.

3-276

003.083:02(430.2)(083.81)

3.3 SZAKKÖNYVTÁRAK

Special libraries and collections. A New Zealand directory. [Ed. by the] New Zealand Library Association. Wellington, 1959. 34 p. 23 cm.

3-230

026(931)(058.7)
025.17(931)(058.7)

3.35 ORVOSI SZAKKÖNYVTÁRAK

[Moszkva], Goszudarsztvennaja Central'naja Naucs'naja Medicinszkaja Biblioteka
Kratkij szpravocsnik - putevoditel' po biblioteka. Moszkva, Medgiz. 1959. 28 p. 17 cm.

1-16

026:61(470.311)(083.85)

3.6 ISKOLAI ÉS GYERMEKKÖNYVTÁRAK

BOHANEČ, Franček

Enjižne police za otroke. Ljubljana, 1958. 189 p. 21 cm.

2-119

8(024.7).0(023)

4. KÖNYVTÁRÉPÜLET, BERENDEZÉS, FELSZERELÉS

4.1 L 73

Literaturzusammenstellung über Bibliotheksbauten. [Hrsg. von der] Dokumentationsstelle für Bautechnik. + 2. Nachtrag /Literatur 1956-1958./ + 3. Nachtrag. /Literatur 1959-1960./ Stuttgart, (1954-1960). 11, 4, 4 lev. 1 db-ban. 30 cm.

/Literaturzusammenstellung. LZ 188. 236. 258./

Soksz.

4-206

016:022"1920/1960"

016:727.8"1920/1960"

4.2 BUTOROK

4.2 M 92

Möbel für Bibliothekseinrichtung. Grundlagen für einen Typenkatalog. [Hrsg. vom] Ministerium für Bauwesen, Deutsche Bauakademie, unter Mitarbeit des Zentralinstituts für Bibliothekswesen. (Stand November 1961.) Berlin, Verl. für Bauwesen, 1962. 15 p. 30 cm.

4-207

022:645.4(084.11)
727.8:645.4(084.11)

4.4 GÉPI BERENDEZÉS ÉS ELJÁRÁSOK. AUTOMATIZÁLÁS

4.4 I 61

Integrated data processing and computers. [Ed. by the] Organisation for European Economic Co-operation, European Productivity Agency. The Hague - Paris, 1961. 24-28 cm.

/EPA project 6/02 B./

[1.] Report on a mission to the United States by a group of European experts. (2. ed.) 77 p.

[2.] Working documents. 323 p.

Soksz.

4-276/1-2

007(73)(047.1)

4.42 REPROGRÁFIA

VAREINE, J(ean)

Pratique de la sélection des couleurs. (Texte des conférences prononcées à l'École Estienne, 1956-1957.) [Paris], Estienne, 1959. 77 p. illusztr. 22 cm.

/Cours magistraux 10./

2-552

774/777.024.2(078)

4.45 LYUKKÁRTYA-TECHNIKA.

4.45 C 12

CASTILLON, Harry

Einführung in die Lochkartentechnik. Berlin, Die Wirtschaft, 1958. 172 p. 1 mell. illusztr. 21 cm.

2-441

631.177(023)

4.45 S 26

SCHEELE, Martin

Literatur über Lochkartenverfahren. Eine vermittels Sichtlochkarten aufgeschlüsselte Bibliographie über Lochkarten-(Erg. u. überarb. von Fr[anz] Hoddes.) Schlitz/Hessen, Guntrum, 1959. 116 p. 1 mell: 60 lyukkártya tokban. 26 cm.

4-385

015:681.177

5. SZEMÉLYZET

5.4 C 16

Library Association, London and Rome Counties Branch

The changing pattern of librarianship. Papers read at the Week-end Conference of the --, held at Folkestone, 28th-30th April, 1961. London, 1961. 116 p. 19 cm.

2-219

023.5(42)(061.3.053.52)

02(42)(061.3.053.52)

372

7.24 SZOVJET SZAKRENDSZER

7.24 B 61

Bibliotecsno-bibliograficeszkaja klaszifizikacija. Tablicü dlja naucsnuh bibliotek. 4. vüp. G Himiceszkie nauki. (Szoszt. G.M. Vihrova.) [Izd.] Biblioteka SzSzsZR. im. V.I. Lenina, Moszkva. Moszkva, 1960. 120 p. 23 cm.

3-163/4

025.49(47)(083.4):54

7.24 B 61

Bibliotecsno-bibliograficeszkaja klaszifizikacija. Tablicü dlja naucsnuh bibliotek. 6. vüp. B Biologiceszkie nauki. (Szoszt. O.K. Szogomonova.) [Izd.] Biblioteka SzSzsZR. im. V.I. Lenina, Moszkva. Moszkva, 1961. 139 p. 23 cm.

3-163/6

025.49(47)(083.4):57/612

8.2 RAKTÁROZÁS

HAVKINA, L(jubov') B(oriszovna)

Trehznacsnuie avtorszkie tablicü, szoglaszovannüie i szoedinennüie sz dvuznacsnnüie. Sz prilozseniem dvuznacsnuh tablicü dlja inosztrannüh jazükov. 5. dop. izd. Moszkva, Vseszojuznaja knizsnaja palata, 1961. 180 p. 23 cm.

3-188

025.8(083.5)

9. KÖNYVTÁRHASZNÁLAT. OLVA-SÓSZOLGÁLAT

9. F 95

FUSSLER, Hermann H[enry] - SIMON, Julian L.

Patterns in the use of books in large research libraries. [Ed. by] The University of Chicago Library. [Washington], 1961. XI, 283 [84] p. 24 cm.

Bibliogr. 281-283. p.

Soksz.

3-285

027.021:024.5.001.42(73)

9.1 OLVASÓK OLVASÁSELEMZÉS

9.1 D 95

DUMAZEDIER, Joffre - HASSENFORDER, Jean
Éléments pour une sociologie comparée
de la production, de la diffusion et de
l'utilisation du livre. [Paris, Cercle
de la Librairie], 1962. 100 p. 26 cm.
/Bibliographie de la France. 1962.
Chronique. 1-7. fasc./
Bibliogr. 91-98. p.

301:028(44)(04) 301:655.4/.5(44)(04)

4-159

BENGE, R[onald] C[harles]
The study of reference materials. [Ed.
by] The Library Association, Local and
Home Counties Branch, Standing Committee
on Education in Librarianship. Surrey,
1960. [2], 29 p. 25 cm.
/Notes for tutors./
Soksz.

3-520

025.5(075.5)

FONOTOV, G(eorgij) P(olikarpovics)
V.I. Lenin o bibliografii. Moskva, Vseszozuznaja Knizsnaja Palata, 1962. 56 p.
22 cm.

I. Lenin, Vladimir Il'ics
3K24:01 3-533

9.3 KÖLCSÖNZÉS

9.3 H 75

HOGG, F. N. - MATTHEWS, W.J. - VERITY,
T.E.A.

A report on a survey made of book
charging systems at present in use in
England. [Ed. by] The Library Association.
London, 1961. [95] lev. 33 cm.
Soksz.

4-205

024.6(410)(047.1) 025.6(410)(047.1)

9.3 S 94

Study of circulation control systems.
Public libraries, college and university
libraries, special libraries. [Ed. by]
the American Library Association, Library
Technology Project and the Council
on Library Resources. Chicago, 1961, VII,
138 p. illusztr. 28 cm./
/LTP publications 1. no./

4-204

027.7:025.6(73)(047.1)
027.4:025.6(73)(047.1)
026:025.6(73)(047.1)
024.6(73)(047.1)

10.1 ELMÉLETI KÉRDÉSEK, KUTATÓ MUNKA

10.1 B 89

BRILLOUIN, Leon
Science and information theory. 2. ed.
New York - (London), Academic Press,
(1962). XVII, 351 p. illusztr. 23 cm.

3-360

007(022) 007:519(022)

10.1 V 94

VOIGT, Melvin J[ohn]
Scientists' approaches to information.
[Ed. by the] American Library Association.
[Chicago], 1961. VI, 81 p. 23 cm.
/ACRL monograph 24. no./
Soksz.

3-396

002:5(04)

10-11 TÁJÉKOZTATÓ MUNKA

10-11 B 13

BAER, Hans
Bibliographie und bibliographische Arbeitstechnik. Eine Einführung. Frauenfeld, Huber, (1961). 172 p. 21 cm.
/Bibliothek des Schweizer Buchhandels 3./

2-275

01.001(023)

10.281 GÉPI FORDÍTÁS

BAR-HILLEL, Yehoshua
Report on the state of machine translation in the United States and Great Britain. Prep. for the United States Office of Naval Research Information Systems Branch. Technical Report no. 1. Jerusalem, Hebrew University, 1959. Ismlapsz. [82] 28 cm.

4-274

681.142-523.8:651.926.011.54(410+73)(047.1)

10.281 F 62

(FITIALOV, S. Ja.

On models of syntax for machine translation.) [Ed. by] U. S. Department of Commerce, Office of Technical Services, - [U. S.] Joint Publications Research Service, Washington, 1962. [4], 21 p. 27 cm.

/Foreign developments in machine translation and information processing 84.

no./
JPRS:13197./
Soksz.

4-257

651.926.011.54:681.142-523.8

10.7 DOKUMENTÁLÓ KÉPZÉS

10.7 L 28

LARSEN, Knud

On the teaching of bibliography with a survey of its aims and methods. [Ed. by] The Royal School of Librarianship, Copenhagen. Copenhagen, 1961. [4], 27 p. 24 cm.

Soksz.

3-397

01:[371.3:02(076)

11.32-33 TERMÉSZETTUDOMÁNY. MŰSZAKI TUDOMÁNYOK

11.32-33 G 26

Conference of American Scientific and Technical Abstracting and Indexing Services, Philadelphia, 1958

Proceedings. Philadelphia, 1958. 27 p. 28 cm.

Soksz.

4-134

002:5/6(73)(061.3.053.7)

11.32 TERMÉSZETTUDOMÁNYOK

Repertoriul general al periodicelor stiintifice si tehnice straine aflate in principalele biblioteci din R.P.R. 5. [vol.] Chimie. (Red. Tatiana Popescu Ulmu si Valeriu Moldoveanu.) Ed. Biblioteca Academiei Republicii Populare Romine. (Bucuresti), 1961. XXI, 237 p. 29 cm.

4-160

018.11(498):54(05)

374

11.34 MEZŐGAZDASÁGI TUDOMÁ- NYOK

Bibliographie für die sozialistische Landwirtschaft. /Bücher und Zeitschriftenaufsätze aus den Jahren 1955-1960 in Auswahl/. Gemeinschaftsarbeit der Universitätsbibliotheken Greifswald, Rostock und der Mecklenburgischen Landesbibliothek Schwerin, (unt. d. Leitung von Kurt Penzin, Carl-Hans Döbrich, Heinrich Schüen.) Greifswald - Rostock - Schwerin, (1961), 256 p. 21 cm.

016:63[3K]"1955/1960"-30

2-377

11.4 AJÁNLO BIBLIOGRÁFIÁK

11.4 B 43

Die Bearbeitung empfehlender Bibliographien. Allgemeine Grundsätze und methodische Verfahren. (Übers. aus dem Russischen und Tschechischen. Red. Werner Rittner. Hrg. von der Deutschen Bücherei, Leipzig.) Leipzig, Verl. für Buch- u. Bibliothekswesen, 1960. 238 p. 23 cm.

019.922.001(023) 019.941.001(023) 3-529

11.4 Sz 90

Szovescsanie po rekomendatel'noj bibliografii, 1961

Szbornik materialov. [Izd.] Biblioteka im. V.I. Lenina, Moskva. Moskva, 1961. 186 p. 22 cm.

025.5:01(47)(061.3) 3-305 3-487

13.2 KÖNYVNYOMTATÁS

LEACH, Mortimer

Letter design in the graphic arts. New York, Reinhold, (1960). 192 p. illusztr. 31 cm.

4-268

655.247(023) 655.24:76(023)

13.4 KÖNYVKERESKEDELEM

13.4 D 58

Der deutsche Buchhandel. Wesen, Gestalt, Aufgabe. Hrg. von Helmut Hiller, Wolfgang Strauss. (Anh.: Perthes, Friedrich Christoph: Der deutsche Buchhandel als Bedingung des Daseins einer deutschen Literatur.) (Gütersloh), Bertelsmann, (1961). 431, [2], 35 p. illusztr. 12 t. 23 cm.

Bibliogr. 419-424. p. és egyes fejezetek végén. 3-326

655.42(431)(091)

13.4 K 23

KASPER, Herbert F. - SCHULZ, Hans Ferdinand

Buchläden durchdacht und gestaltet. Berlin, de Gruyter, 1958. 104 p. illusztr. 30 cm.

4-383

655.421:725.211

13.81 KÖNYVTUDOMÁNY. KÖNYV-TÖRTÉNET

13.81 D 11

DAHL, Svend

History of the book. [Bogens historie.] New York, Scarecrow Pr. 1958. V, 7-279. p. illusztr. 22 cm.

Soksz.

Bibliogr. 269-279. p.

3-606

002(091)

13.82 SAJTÓTUDOMÁNY. SAJTÓ-TÖRTÉNET

WILCOX, Walter

Liberal education and professional journalism education. A study of curricula structure. [Publ. by] the Graduate College and the School of Journalism, State University of Iowa. Iowa City, Iowa, (1959) [6], 49 p. 3 t. 24 cm.

Iowa studies in mass communications 2. no./

3-540

070.1(73)(047.1) 378.907(73)(047.1)

14. A SZELLEMI MUNKA ÉS TECHNIKÁJA. TUDOMÁNSZERVEZÉS

KORNEEV, M(ihail) Ja(kovlevics)

Nauka i nadsztrojka. Izd. Leningradszki] Universzitet im. A.A. Zsdanova. Leningrad, 1958. 84 p. 20 cm.

2-298

001:3M(04)

Strengthening the behavioral sciences. Statement by the Behavioral Sciences Subpanel. [Ed. by] [United States] President's Science Advisory Committee, The Life Sciences Panel. Washington, The White House, 1962. [4], 19 p. 23 cm.

3-376

159.9.019.43(73)(047.1)

14.2 RÖVIDÍTÉSEK

14.2 B 14

BAKO, Elemer

Hungarian abbreviations. A selective list. [Ed. by the] Library of Congress, Slavic and Central European Division, Reference Department, Washington. Washington, 1961. IV, 146 p. 23 cm.

Soksz.

3-289

494.511-18(083.81) 003.083-945.11

651.932-945.11

14.5 NYELVÉSZETI KÉRDÉSEK

Pravidla českého pravopisu. (Zprac. Ústav pro jazyk český. Československá Akademie Věd s kolektivem, za ved. Bohuslava Havránka, Františka Trávníčka.) Praha, 1961. 479 p. 21 cm.

I. Havráněk, Bohuslav II. Trávníček, František.

2-185

485.0-1(022)

14.9 IRODASZERVEZÉS

14-9 B 75

BOJE, Axel

Wie erzielt man rationelle Arbeitsplätze im Büro. Düsseldorf, Schilling, 1959. 77 p. illusztr. 21 cm.

Die wie-Bücher. 4. Bd./

2-379

651.2(023)

14.9 S 34

SCHNELLE, Eberhard

Schriftgutordnung als Hängeregistratur. Barmstedt, Velox-Verl. Schnelle, [1959]. 124 p. illusztr. 24 cm.

3-328

651.54(023)

Feltérjük az olvasók ügyelmét, hogy a	
KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI SZAKKÖNYVTÁR	
<u>hátfordul-pótlékig</u>	
de. 9- este 8-ig nyitva van.	
szombaton	de. 9-13 all az olvasók rendelkezésére
A Szakkönyvtár telefonszáma: 134-000/ 269. mellék.	

UJABBAN ELKÉSZÜLT FORDÍTÁSOK JEGYZÉKE

Az alább felsorolt fordítások megtalálhatók a Könyvtártudományi Szak-
könyvtárban (Bp. VIII. Múzeum u.3.) A fordításokat az érdeklődők kölcsön is
kaphatják.

F 2694 Insztrukcija Minisztersztva kul'turü SzSzsZR o porjadke bezvozmecznoj peredacsi literaturü iz neizpol'zemuöh fondov bibliotek minisztersztv, vedomsztv i organizacii. = [Szovjetunió. Törvények, rendeletek.] [Prikazü, posztanovlenija i insztrukcii po bibliotecsnomu delu SzSzsZR.] Moszkva, 1959-1962. [5] p. 22 cm.

A Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériumának utasítása a minisztériumok, hatóságok és szervezetek ki nem használt könyvállományának térítésmentes átadásáról. (1.2)
(6.2)

F 2695 Insztrukcija Minisztersztva kul'turü SzSzsZR o porjadke iszklijucszenija usztarevsej literaturü iz fondov bibliotek minisztersztv, vedomsztv, szovnarhozov, organizacij. = [Szovjetunió. Törvények, rendeletek.] [Prikazü, posztanovlenija i insztrukcii po bibliotecsnomu delu SzSzsZR.] Moszkva 1959-1962. [5] p. 22. cm.

A Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériumának utasítása a minisztériumok, hatóságok, népgazdasági tanácsok, szervezetek felügyelete alá tartozó könyvtárak elavult anyagának kivonásáról. (1.2)
(6.2)

F 2698 Plan rabotü Glavnoj bibliotecsnoj inszpekcii na 1962. god. = [Szovjetunió. Törvények, rendeletek.] [Prikazü, posztanovlenija i insztrukcii po bibliotecsnomu delu SzSzsZR.] Moszkva, 1959-1962. 7 lev. 29 cm.

A Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériuma Könyvtári Főfelügyelőségének 1962. évi munkaterve. (1.2)

F 2708 DOBRUNINA, N.: O teh, kto derzast. = Bibliotekar' (Moszkva). 1962. 4. no. 35-38. p.

A batrakeröl. - Szemle az utóbbi években kiadott szovjet ifjúsági irodalmi művekröl. (9.97)

F 2709 ZERNICKIJ, G.: Skol'niki zsdut knigi. = Bibliotekar' (Moszkva). 1962. 4. no. 43. p.

A tanulók várják a könyveket. (3.6)

F 2710 LEFNIKOVA, N.: Trevozanüe cifrü. = Bibliotekar' (Moszkva). 1962. 4. no. 43. p.

Nyugtalanító számok. - Egy leningrádi kerület diákjainak rossz könyvtári el-látottságáról. (3.6)

F 2711 GRIBACSEVA, A.: Nuzsnü detszkie otdelenija. = Bibliotekar' (Moszkva). 1962. 4. no. 42. p.

Szükség van könyvtári gyermekosztálya-ra. (3.6)

F 2712 ALEKSZIN, Anatolij: "... A voszpitanie - velikoe delo!" = Bibliotekar' (Moszkva). 1962. 4. no. 40-42. p.

A nevelés - nagy dolog. - A gyermekirodalomról és az ifjú olvasókkal való foglalkozásról. (9.97)

F 2713 FRANK, Otto: Erfahrungen über das Aufbringen von verkleinerten Literaturtexten auf Karteikarten. = Reprographie. 1. Jg. 1961. 3. no. 51-54. p. Illusztr.

Tapasztalatok kicsinyített szöveg katalóguscédulákra való rávitelével kapcsolatban. (4.42)
(7.3)

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

SZEMLE

1962 8. sz

Kiadja a Könyvtártudományi és Módszertani Központ

F.k.: Barabási Rezső

Szerkeszti: Bóday Pál

1962. december 29.

Példányszám: 900 Terjedelem: 4 A5 iv

Készült a KMK házi sokszorosítójában

(Bp. VIII. Múzeum u. 3.)